

Perpustakaan
JPHPT, Se...

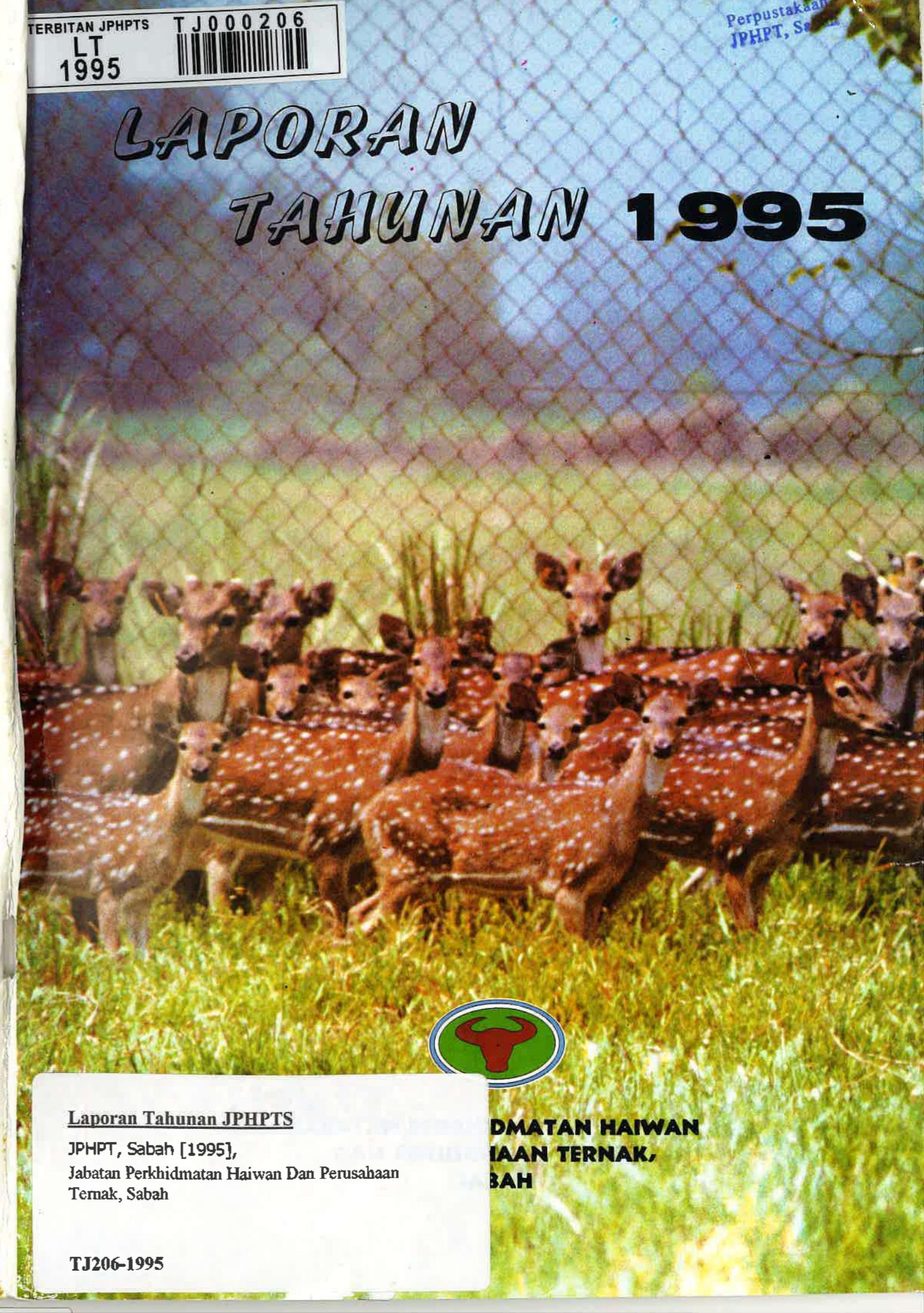
TERBITAN JPHPTS

T J 0 0 0 2 0 6

LT
1995

LAPORAN TAHUNAN 1995

Laporan Tahunan JPHPTS

JPHPT, Sabah [1995],
Jabatan Perkhidmatan Haiwan Dan Perusahaan
Ternak, Sabah

**DMATAN HAIWAN
IAAN TERNAK,
BAH**

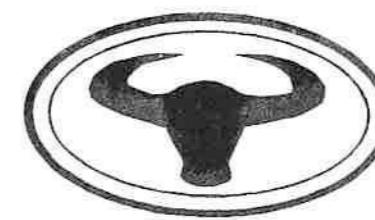
ISSN 1394-8245

9 771394 824008

TJ206-1995

LAPORAN TAHUNAN 1995

JABATAN PERKHIDMATAN HAIWAN
DAN PERUSAHAAN TERNAK
SABAH

**JABATAN PERKHIDMATAN HAIWAN
DAN PERUSAHAAN TERNAK.,
BEG BERKUNCI 2051, 88999,
KOTA KINABALU, SABAH.**

Tel: 088 250522
088 250876
Fax: 088 238418

Cetakan Pertama 1997

Hak cipta terpelihara. . Tidak dibenarkan mengeluar ulang mana
-mana bahagian, artikel, ilustrasi, isi kandungan buku ini dalam apa jua
bentuk dan dengan apa cara pun samada secara elektronik, fotokopi,
mekanik, rakaman dan lain lain sebelum mendapat izin bertulis daripada
Pengarah,Jabatan Perkhidmatan Haiwan dan Perusahaan Ternak, Sabah.

ISSN 1394 - 8245

Dicetak oleh:-

Percetakan

**JABATAN PERKHIDMATAN HAIWAN
DAN PERUSAHAAN TERNAK, SABAH.**

Peristiwa-Peristiwa Penting	I - IV
Prakata	V
1. Pendahuluan	1
2. Status Industri Ternakan	6
3. Pentadbiran	12
4. Bahagian Pembangunan Sumber Genetik Dan Ladang	15
4.1 Ladang Lembu Tenusu dan Pedaging	15
4.2 Pusat Pembibakan Kambing dan Bebiri	21
4.3 Perniagaan Rusa	24
4.4 Ladang Ternakan Arnab	26
4.5 Ladang Ternakan Khinzir	28
4.6 Pusat Ternakan Unggas	29
4.7 Pusat Pembibakan Itik	31
5. Program Sosio-ekonomi	32
5.1 Skim Pawah Kambing	32
5.2 Skim Ternakan Pekebun Kecil	34
5.3 Skim Bantuan Kerbau	35
5.4 Projek Lembu Tenusu	36
5.5 Pengagihan Anak Itik Percuma	38

6. Bahagian Kesihatan Veterinar Dan Epidemiologi	39
6.1 Status Penyakit	39
6.2 Perkhidmatan Rawatan dan Pemvaksinan	40
6.3 Perkhidmatan Diagnosa	43
6.4 Kesihatan Awam Veterinar dan Kuarantin	53
6.4.1 Perkhidmatan Kuarantin	53
6.4.2 Penyembelihan Ternakan	55
6.4.3 Ringkasan Import dan Eksport	56
7. Bahagian Perancangan Dan Penyelidikan	59
7.1 Unit Perpustakaan	63
7.2 Projek Pembaikan Padang Ragut	64
7.3 Kilang Makanan	66
8. Bahagian Latihan Dan Pengembangan	69

PERISTIWA PENTING 1995

Majlis Makan Malam Taburan JPPIPT 25.01.95

Lawatan Ybh. Datuk Seri Anwar Ibrahim Timbalan Perdana Menteri ke Pameran Teknologi Sektor Ternak sempena Hari Petadang, Penternak dan Nelayan Kebangsaan 1995, 06.08.95

Perasmian Surau Raudatul Jannah di SPT bt 16, Tawau 06.04.95

Majlis bersama penternak di kampung Binsuluk, Membaikut 18.08.95

Geraj johan JPPIPT Sipitang Sempena perayaan Pesta Durian daerah Sipitang 30.07.95

Lawatan T.Y.T Negeri Sabah Tun Datuk Seri Panglima Haji Sakaran bin Daudai ke SPT Sebrang, Keningau 23.09.95

Penyerahan Nota Tugas oleh En. Chew Cheong Tai kepada Dr. Nasip Eli disaksikan oleh Pengarah JPHPT

Penyerahan Mesin Pemerah Susu Kepada Peserta Projek Lembu Tenusu

Perasmian Hari Ladang JPHPT Lahad Datu 11.10.95

Penyerahan Kunci Lori Tangki Susu Kepada Pengurusan Ladang SPT Sebrang oleh Encik Ag. Sahak Pg. Haji Salleh.

Bengkel Pembantu Veterinar Ke6ga 12-13.12.95

Penternak Projek Lembu Tenusu Diberi Latihan Amali Di Salah Sebuah Ladang Kepuasaan Penternak Projek Lembu Tenusu

Prakata

Perkembangan industri ternakan di Sabah berada diambang peralihan melalui pendekatan yang lebih effisien dengan menggalakan penyertaan penduduk luar bandar ke tahap komersialisasi. Anjakan paradigma ini akan mengciatkan lagi perkembangan industri ini.

Secara keseluruhannya industri ternakan menyumbang sebanyak RM 373,468,262.00 kepada anggaran pengeluaran kasar. Daripada jumlah ini subsektor ayam/itik menyumbang sebanyak RM 216,624,737.00, subsektor khinzir RM 129,505,365.00, subsektor ruminan RM 20,494,040.00 dan tenuku sebanyak RM 7,344,120.

Status kesihatan ternakan adalah terkawal. Ini dijalankan melalui kawalan keatas import ternakan dan hasil ternakan ke dalam negeri.

Sekian, Terima kasih.

**(Datuk Haji Ibrahim Mokhtar, PGDK, ASDK)
Pengarah Jabatan Perkhidmatan Haiwan
dan Perusahaan Ternak, Sabah.**

1. DASAR

Dasar Jabatan Perkhidmatan Haiwan dan Perusahaan Ternak (JPHPT) adalah untuk menggalak dan meningkatkan pertumbuhan industri ternakan yang dinamik dan effisien serta meningkatkan pendapatan para penternak selaras dengan **Dasar Pertanian Negara (DPN)** dan **Rangka Rancangan Jangka Panjang (RRJP) Malaysia**.

2. OBJEKTIF

Jabatan Perkhidmatan Haiwan dan Perusahaan Ternak (JPHPT) mempunyai dua objektif untuk merealisasikan dasar yang telah digubal iaitu :-

- 2.1 untuk membangun dan menggalakkan pengeluaran ternakan khususnya melalui penglibatan para-penternak kecil dan komersial yang berdaya maju.
- 2.2 untuk mempastikan dan mempertahankan agar Negeri Sabah akan terus bebas dari penyakit ternakan yang eksotik.

3. STRATEGI

Untuk mencapai dasar dan objektif tersebut, jabatan telah mengubal strategi-strategi seperti berikut :-

- 3.1 Untuk meneruskan serta meningkatkan perlaksanaan program pembangunan ternakan yang sedia-ada dengan memberi penekanan kepada pembangunan penternak kecil lembu tensus, lembu pedaging, kerbau, kambing dan bebiri.
- 3.2 untuk menggalakkan dan memperbaikkan aktiviti pengeluaran ternakan melalui perladangan secara bersepada agar para-penternak akan mencapai taraf saradiri dalam keperluan zat protin dari sumber ternakan.
- 3.3 untuk memberi bantuan serta insentif kepada para-penternak dalam bentuk material dan subsidi kearah mencapai taraf saradiri dalam pengeluaran ternakan.
- 3.4 untuk meningkatkan perkhidmatan teknikal, nasihat serta pengembangan kepada para-penternak.
- 3.5 untuk memberi latihan kepada pegawai dan kakitangan kerajaan dan agensi kerajaan serta penternak yang terlibat dalam pengeluaran ternakan.
- 3.6 untuk menjalankan aktiviti penyelidikan kearah meningkatkan pengeluaran ternakan serta pertumbuhan industri ternakan.
- 3.7 untuk melaksanakan tugas mengawal-selia (regulatory functions) seperti yang termaktub didalam "Animal Ordinance Sabah 1962" dalam membantu pertumbuhan dan pengeluaran industri ternakan.

4. ORGANISASI

JPHPT diketuai oleh seorang pengarah yang bertanggungjawap secara langsung kepada setiausaha tetap Kementerian Pertanian dan Perikanan dan bahagian-bahagian yang terdapat dalam JPHPT. Bahagian-bahagian yang terdapat dalam JPHPTialah seperti berikut:

- a. Bahagian Pembangunan Sumber Genetik dan Ladang
- b. Bahagian Kesihatan Haiwan dan Epidemiologi
- c. Bahagian Sosio-Ekonomi
- d. Bahagian Perancangan dan Penyelidikan
- e. Bahagian Latihan dan Pengembangan

4.1 BAHAGIAN PEMBANGUNAN SUMBER GENETIK DAN LADANG**4.1.1 Fungsi**

Bahagian Pembangunan Sumber Genetik dan Ladang adalah bertanggongjawab keatas :

- a. membiakbaka babit ternakan untuk diagihkan kepada para penternak.
- b. merancang dan melaksanakan program pembangunan Projek Lembu Tenusu su serta pengurusan Pusat-Pusat Pengumpulan Susu (MCC).
- c. Merancang dan melaksanakan pembangunan Ladang-ladang Pembiakan Ternakan.
- d. menjalankan aktiviti-aktiviti penyelidikan khususnya dalam bidang pembiakan, pemakanan dan pengurusan ternakan secara komersial.
- e. merancang dan melaksanakan program pembiakan ternakan lembu dan kerbau melalui teknologi Artificial Insemination (A.I.).
- f. mengimport baka ternakan untuk dibiakbaka di Pusat-pusat Pembiakan Ternakan.
- g. memproses makanan ternakan untuk dibekalkan kepada ladang-ladang/Pusat-pusat Pembiakan Ternakan.
- h. menjalankan latihan dan kursus untuk para penternak dalam pengurusan asas lembu tenusu, lembu pedaging, kerbau, kambing dan bebiri, itik, arnab dan payau (rusa) dan permanian beradas (Artificial Insemination)

4.1.2 Unit-Unit

Untuk melaksanakan tanggongjawab diatas Bahagian Pembangunan Sumber Genetik dibahagikan kepada enam (6) unit dengan tugas-tugas yang telah ditetapkan seperti berikut :

- a. Stesen Pembiakan Ternakan - Ruminan Besar. (Lembu Pedaging, Lembu Tenusu dan Kerbau).
- b. Pusat Pembiakan Ternakan - Ruminan Kecil. (Kambing, Bebiri dan Rusa).

- c. Pusat Pembiakan Ternakan Bukan Ruminan. (Monogastrik). (Khinzir, Arnab dan Unggas).
- e. Kilang Makanan Ternakan.
- f. Bioteknologi - (Artificial Insemination dan Frozen Semen).

4.2 BAHAGIAN KESIHATAN HAIWAN DAN EPIDEMIOLOGYI

Bahagian Kesihatan Haiwan dan Epidemiologi bertanggungjawap mengawal penyakit ternaka, mengawal import eksport dengan menempatkan pegawai-pegawai jabatan di Pelabuhan dan lapangan terbang utama di Sabah, disamping penguatkuasaan ordinan Haiwan 1962.

Dibawah Bahagian-Kesihatan Haiwan dan Epidemiologi terdapat bahagian-bahagian seperti berikut:

- a. Makmal Diagnosa Penyakit Ternakan
- b. Unit Kesihatan Awam dan Kuarantin

Pelaksanaan pencegahan, kawalan dan pembasmian penyakit haiwan melalui tindakan kuarantin, kesihatan awam, penguatkuasaan Ordinan Haiwan 1962, import dan eksport serta penyelidikan penyakit.

4.3 BAHAGIAN SOSIO-EKONOMI

Bahagian Sosio-ekonomi bertanggungjawap untuk melaksanakan dan mengawal projek-projek sosio-ekonomi. Objektif utama bahagian ini ialah

- a. Menggalakan para pekebun kecil untuk menceburkan diri dalam perusahaan penternakan dengan memperkenalkan insetif-insetif tertentu.
- b. Meningkatkan taraf sosio-ekonomi para pekebun kecil melalui aktiviti penternakan
- c. Meningkatkan pengeluaran hasil ternakan seperti daging susu dan telur ketahap sara diri dan untuk dieksport
- d. Mengurangkan import ternakan dan hasil ternakan agar perbelanjaan import dapat dijamatkan
- e. Menerokai tanah-tanah terbiar untuk pengeluaran ternakan.

Dibawah bahagian projek sosio-ekonomi terdapat projek-projek seperti berikut

- a. Skim Pawah kambing
- b. Skim Bantuan Kerbau
- c. Projek Ternakan Pekebun Kecil
- d. Projek Padang Ragut dan
- e. Pengagihan Anak Itik Jantan.

Menjelang Rancangan Malaysia ke 7 Bahagian sosio-ekonomi telah memperkenalkan pendekatan baru dengan memilih penternak sedia ada yang berpotensi dan dinaikan ketahap komersial

INDUSTRI TERNAKAN**A) SEKTOR RUMINAN****Pengeluaran Daging**

Sektor ruminan berjaya menyumbang sebanyak 1,463,860 kilogram keperluan daging tempatan dan ini dianggarkan bernilai kira-kira RM 20,494,040. Setakat ini Negeri Sabah, hanya dapat menumpang lebih kurang 32% keperluan daging tempatan, dan selebihnya adalah diimport. Dalam tahun ini, populasi lembu di Sabah dianggar sebanyak 42,588 ekor dan kerbau dianggar 50,623 ekor.

Pengeluaran Susu Segar

Dalam tahun ini Negeri Sabah telah dapat mengeluarkan 4.9 juta liter keperluan susu segar yang dianggar bernilai sebanyak RM 7,344,120. Daripada jumlah ini, kira-kira 80% adalah dihasilkan oleh lebih kurang 332 orang penternak lembu tenua. Selain untuk kegunaan dalam negeri sebanyak 691,292 liter susu telah dieksport dengan nilai RM 1,420,792.

B) SEKTOR BUKAN RUMINAN**Subsektor Ayam/Itik**

Subsektor ayam/itik menyumbang sebanyak 22,012,853 kilogram keperluan daging tempatan, dengan nilai dianggarkan sebanyak RM 142,624,737. Pengeluaran daging ayam/itik bukan sahaja dapat menumpang keperluan daging tempatan malahan juga untuk dieksport. Dalam tahun ini Desa Hatchery Sdn. Bhd. telah mengeksport sebanyak 301,002 kilogram daging ayam yang telah diproses yang bernilai RM 1,720,695 ke Jepun, Brunei dan Sarawak.

Pengeluaran Telur

Dalam tahun ini pengeluaran telur di Sabah dianggarkan sebanyak 350 juta biji dan bernilai \$73.5 juta. Pengeluaran telur ini telah dapat menampung keperluan dalam negeri.

Subsektor Khinzir

Pengeluaran daging khinzir juga telah mencapai tahap sara diri dengan jumlah pengeluaran 14,000,500 kilogram yang dianggarkan bernilai RM 129,505,365.

Masalah utama dalam penternakan khinzir adalah pengurusan bahan buangan, yang menyebabkan pencemaran sungai dan alam sekitar.

C) KESIHATAN**Makmal**

Sepanjang tahun 1995, sebanyak 2,088 kes diterima dan dikendalikan oleh Makmal Diagnosa Penyakit Ternakan Kepayan. Daripada jumlah tersebut, 1,649 kes untuk diagnostik penyakit dan 439 kes untuk kawalan mutu makanan.

Tidak terdapat sebarang kes penyakit Hawar Berdarah pada kerbau dilapurkan sepanjang tahun ini. Sebanyak 126 kes Melioidosis telah dikesan pada ternakan kambing dan lain-lain. Melioidosis merupakan penyakit sporadik yang sering melanda ternakan kambing apabila dalam keadaan tekanan.

Pada ternakan unggas penyakit yang sering ditemui ialah Newcastle Disease (28 kes), Infectious Bursal Disease (18 kes) dan Colibacillosis (39 kes).

Secara keseluruhannya keadaan penyakit ternakan di Sabah pada tahun ini adalah terkawal.

Kesihatan Awam Veterinar

Aktiviti penguatkuasaan yang telah dijalankan sepanjang tahun 1995 telah dapat merampas barang-barangan berharga RM 2,934.80 diantara lain aktiviti penguatkuasaan ialah pemeriksaan, serbuhan, risikandan rondaan.

Kuaratin

Terdapat tiga buah stesen kuaratin di Sabah, yang terletak di Pulau Menggalum, Stesen Kuarantin Kinarut dan Stesen Kuarantin Sebatik. Dalam tahun ini sebanyak 224 ekor binatang telah dikuarantin. Sebilangan besar binatang yang dikuarantin ialah ayam sabung, ayam kampung, anjing dan kucing.

D) AKTIVITI PENYELIDIKAN

Sepanjang tahun ini Bahagian Pembangunan Sumber Genetik telah menjalankan beberapa penyelidikan seperti berikut :-

- a. "Fattening of Brahman Feeder Steers with palm kernel cake, offal meal and passion fruit waste under feedlot".
- b. "The use of palm kernel cake in sheep diet under feedlot".
- c. Comparison of presently used feed formulation and proposed feed formulation to minimize feed costs for calf, dairy cattle, duck layers and duck breeder".

Objektif utama penyelidikan ialah untuk mempelbagaikan penggunaan bahan buangan pertanian dalam makanan ternakan untuk menurunkan kos pemakanan dan secara langsung meningkatkan pendapatan penternak.

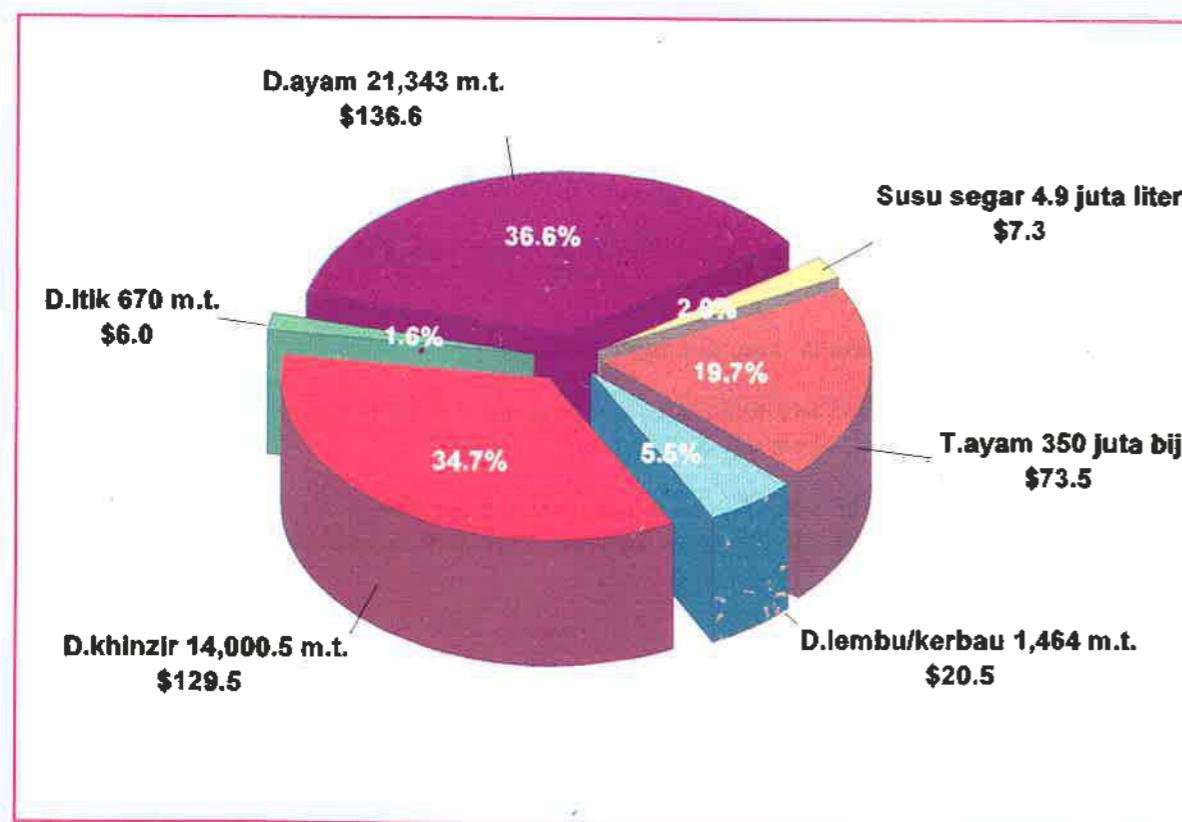
Hasil Ternakan	Anggaran Kuantiti	Unit	Purata Harga Pasaran (RM)	Nilai RM
Daging Ayam	21,342,670	Kg	6.40	136,593,088.00
Daging Itik	670,183.2	Kg	9.00	6,031,649.00
Daging Khinzir*	14,000,500	Kg	9.25	129,505,365.00
Daging Kerbau**	858,660	Kg	14.00	12,021,240.00
Daging Lembu**	605,200	Kg	14.00	8,472,800.00
Telur Ayam	350,000,000	Biji	0.2	73,500,000.00
Susu Segar***	4,896,080	Liter	1.50	7,344,120.00
Jumlah				373,468,262.00

* Termasuk anggaran 40% penyembelihan tidak berdaftar daripada populasi ternakan

** Termasuk anggaran 3% penyembelihan yang tidak berdaftar

*** Termasuk susu keluaran Desa Cattle Sdn. Bhd

Rajah 1. Anggaran Pengeluaran Hasil Ternakan 1995(RM dlm Juta)

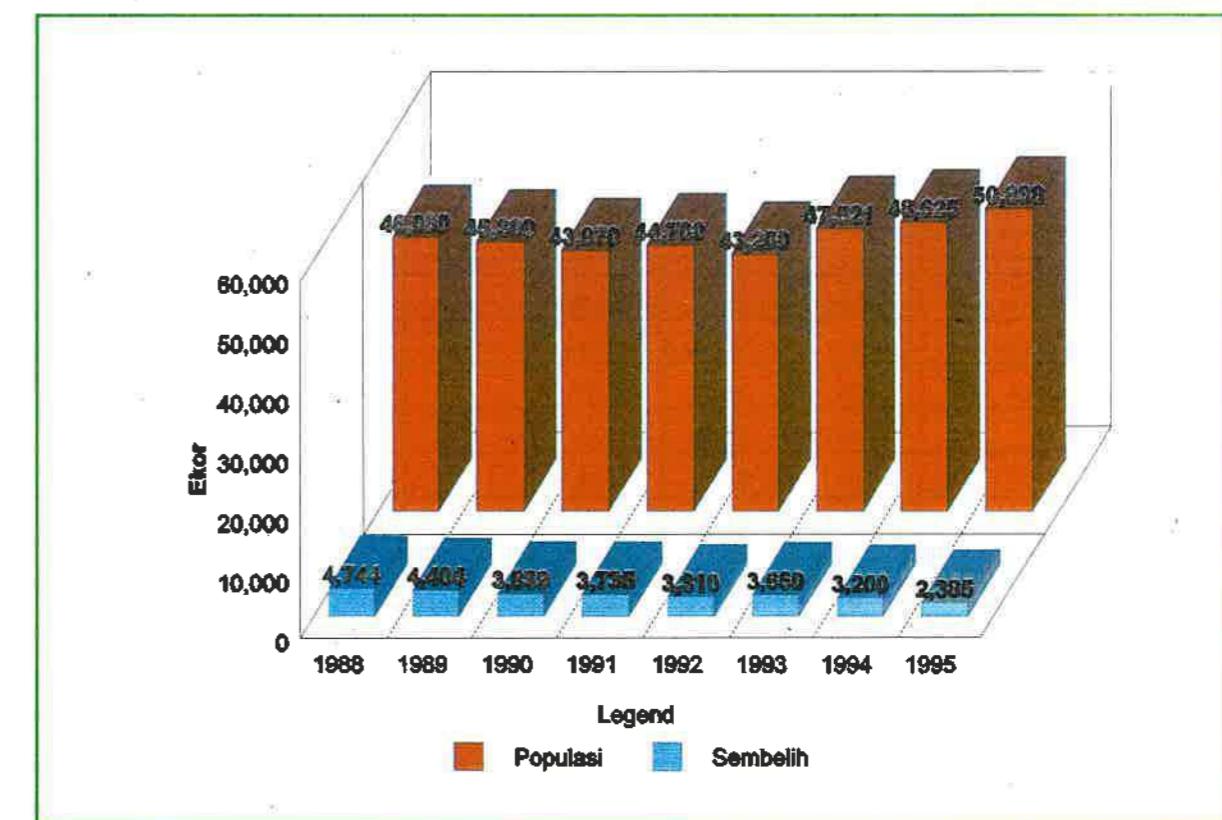
Jadual 2. Anggaran populasi dirian ternakan 1980 - 1995.

Tahun	Bilangan Ternakan (ekor)						
	Lembu	Kerbau	Kambing	Bebiri	Khinzir	Ayam	Itik
1980	50,000	69,597	14,000	2,800	143,698	4,500,000	455,225
1981	42,000	65,000	30,000	3,000	165,000	5,000,000	600,000
1982	44,000	61,500	38,000	1,400	167,000	8,500,000	720,000
1983	48,000	57,800	40,000	600	171,000	10,000,000	850,000
1984	45,000	54,300	40,000	800	168,000	9,000,000	800,000
1985	30,000	49,123	28,000	1,500	100,000	2,672,000	403,000
1986	32,000	48,000	30,000	1,800	100,900	2,874,000	481,000
1987	35,000	47,000	32,000	2000	110,000	3,093,000	490,000
1988	36,000	46,000	34,000	2,000	111,000	3,168,000	472,500
1989	37,000	45,300	36,000	2,000	112,000	2,041,000	496,000
1990	38,000	43,870	37,000	2,000	113,000	2,500,000	500,000
1991	39,000	44,700	38,000	2,000	115,856	2,616,000	550,000
1992	40,000	43,200	39,000	2,000	116,000	2,700,000	520,000
1993	31,585	47,521	27,796	1,065	109,199	2,443,777	530,000
1994	38,938	48,625	30,017	2,783	182,772	3,129,592	601,635
1995	42,588	50,838	35,460	1,682	104,172	3,040,844	124,408

◊ darab dengan 3 untuk mendapatkan populasi semasa

◊ darab dengan 5 untuk mendapatkan populasi semasa

Rajah 2. Populasi dan Penyembelihan Kerbau 1988 - 1995

Laporan Tahunan 1995

Am

Jadual 3. Anggaran Populasi Semasa Ternakan Mengikut Daerah 1995

Daerah	Bilangan Ternakan (ekor)						
	Lembu	Kerbau	Kambing	Bebiri	Khinzir	Ayam	Itik
Kota Kinabalu	85	1,764	1,432	23	13,405	747,800	15,150
Penampang	80	1,499	288	-	5,790	105,000	2,500
Kinarut	57	724	203	-	141	115,110	1,061
Tuaran	772	3,699	1,614	-	16,095	19,200	6,200
Tenghilan	52	1,735	305	-	-	22,643	1,000
Beaufort	1,138	3,764	4,020	-	180	35,000	1,400
Kuala Penyu	240	1,520	405	16	3,038	7,925	333
Membakut	247	2,103	590	-	-	2,700	-
Menumbok	434	334	171	-	36	9,401	2,817
Bongawan	173	1,378	1,026	-	-	318,000	-
Papar	220	4,211	700	-	5,500	144,000	2,800
Sipitang	219	399	277	-	-	25,700	800
Kota Belud	10,313	7,680	3,320	-	-	21,900	-
Kota Marudu	2,918	2,988	1,822	-	1,995	171,740	750
Kudat	574	576	420	-	678	12,246	-
Pitas	514	371	374	-	-	15,353	-
Banggi	300	46	576	-	-	2,132	100
Ranau	3,292	1,919	2,246	1,191	130	30,934	-
Keningau	8,573	3,800	2,016	-	2,890	53,000	2,545
Nabawan	193	358	62	-	1,679	12,452	9,217
Sook	4,990	2,400	350	280	500	28,000	600
Tambunan	757	3,210	1,333	140	4,966	29,374	31,210
Tenom	762	652	400	32	7,152	85,000	6,285
Sandakan	1,169	356	2,646	-	23,623	476,725	18,900
Beluran	30	21	276	-	4	637	203
Kota Kinabatangan	303	367	1,175	-	-	927	366
Pamol	146	207	301	-	50	2,500	2,115
Telupid	129	943	284	-	287	8,195	1,081
Tomanggung.	-	-	31	-	-	1,000	80
Tongod	28	23	75	-	29	2,100	700
Ulu Dusun	109	194	249	-	-	4,500	100
Tawau	1,378	43	1,722	-	12,733	470,500	11,710
Kunak	220	195	959	-	-	15,450	3,560
Lahad Datu	1,790	1,355	2,475	-	3,100	33,500	630
Semporna	383	4	1,317	-	171	10,200	195
Jumlah	42,588	50,838	35,460	1,682	104,172	3,040,844	124,408

Laporan Tahunan 1995

Am

Jadual 4. Harga Runcit Ternakan dan Hasil Ternakan 1995

Ternakan/ Hasil Ternakan	Unit	Harga Runcit (RM)						Harga Purata
		K.K	Beaufort	K.Belud	Keningau	Sandakan	Tawau	
Anak ayam pedaging	ekor	1.80	2.20	1.80	1.70-2.00	1.90	1.30	1.80
Anak ayam penelur	ekor	-	-	-	1.70-2.00	2.40	1.40-1.60	1.90
Anak ayam kampung	ekor	1.60	-	-	-	-	-	1.60
Anak itik pedaging	ekor	2.30-2.50	-	-	2.50	3.00	-	2.60
Anak itik penelur	ekor	1.80	-	1.20	1.80	2.80	-	1.90
Daging lembu	kg	13.00	14.00	12.00	15.00	15.00	15.00	14.00
Daging kambing	kg	18.00	18.00	-	-	18.00	4.00-6.00	14.75
Daging khinzir	kg	9.00-10.00	8.00	10.00	8.00-9.00	12.00	7.00	9.25
Daging ayam	kg	6.00	8.20	6.00	4.50-5.00	7.00	5.00-8.00	6.40
Daging ayam kampung	kg	J-10.00/ekor B-12.00/ekor	8.00	-	10.00-12.00/ekor	-	-	-
Daging itik	kg	10.00	-	-	10.00-15.00/ekor	8.00	-	-
Daging arnab	kg	-	-	-	12.00/ekor	-	-	-
Daging rusa	kg	-	-	-	35.00	-	-	35.00
Puyuh	ekor	1.20-1.50	-	-	12.00	2.50	-	1.78
Telur ayam (A)	biji	0.22	0.22	0.30	0.28	0.24	0.25	0.25
Telur ayam (B)	biji	0.20	0.20	0.25	0.23	0.22	0.22	0.22
Telur ayam (C)	biji	0.18	0.18	0.20	0.13	0.20	0.20	0.18
Telur itik masin (A)	biji	0.50	0.50	0.50	0.50	0.50	0.50	0.50
Telur itik masin (B)	biji	0.40	-	-	-	0.40	-	0.40
Telur puyuh	biji	-	-	-	0.13	0.10	0.15-0.18	0.13
Susu segar tempatan	liter	1.50	1.35	-	1.50	-	-	1.12

Nota J = jantan
 B = Betina

PENTADBIRAN

Jadual 1. Bilangan Kakitangan Jabatan 1995

Kumpulan	Status	
	Tetap	Kontrek
G2	3	-
G3	15	8
G5	6	-
G6	25	3
G7	8	1
G8	84	23
G9	4	-
G10	73	-
G11	4	-
W6	1	-
N3	1	-
N6	1	-
N7	5	-
N9	65	1
N10	1	-
N11	25	-
N13	131	-
C9	5	-
J9	2	-
A11	11	-
S5	-	1
R2	5	-
R6	6	-
R7	5	-
R9	14	-
R10	2	-
R11	121	-
Jumlah	623	37

PELANTIKAN, PENGESAHAN, PERTUKARAN DLL

Seramai 14 orang kakitangan telah dilantik secara tetap pada tahun ini, 7 orang dilanjutkan tempoh percubaan, 37 orang mendapat pengesahan jawatan, 27 orang diberikan taraf berpencen, 5 orang mendapat kenaikan pangkat secara lantikan dan 29 orang memangku jawatan.

Jadual 2. Pelantikan, pengesahan, dll

Perkara	Bilangan
Pelantikan secara tetap	14
Pelanjutan tempoh percubaan	7
Pengesahan jawatan	37
Pemberian taraf berpencen	27
Kenaikan pangkat secara lantikan	5
Pertukaran jawatan	1
Memangku	29

PENERIMAAN PINGAT KEBESARAN NEGERI SABAH

Sebilangan pegawai/kakitangan dikurniakan Anugerah oleh kerajaan Negeri kerana bakti masing-masing.

Jadual 3. Senarai pegawai/kakitangan yang mendapat penganugerahan

Nama	Penghargaan
En. Chew Cheong Tai	ASDK
En. Ahmad Madaud	BSK
En. Amin Adhil	BSK
En. Chu Chi Kyong	BSK
En. Darema Cheli	BSK
En. Yusof Mohd. Noor	BSK
En. Zakaria Hamid	BSK
Pn. Ani Kahai	BK
En. Arnoldus Petrus	BK
En. Asangin Patundong	BK
En. Duraman Diman	BK
En. Feleciarus Toiloh Majakui	BK
En. Kahar Jiman	BK
En. Omar Sanggalung	BK
En. Sarabih Musa	BK
En. Suman Marjan	BK
En. William Nuar Kairar	BK
En. Yoh Latif	BK

PESARAAN, MELETAK JAWATAN

Pada tahun ini, seramai 6 orang kakitangan telah bersara, 2 orang bersara awal, 2 orang pelepasan dengan izin, 4 orang meletakan jawatan, seorang dilucutkan jawatan, 12 orang mendapat pinjaman perumahan, 4 orang mendapat cuti belajar dan 44 pertukaran telah berlaku.

Jadual 4. Persaraan, meletak jawatan dll

Perkara	Bilangan
Bersara wajib	6
Bersara awal	2
Pelepasan dengan izin	2
Peletakan jawatan	4
Pelucutan jawatan	1
Pinjaman perumahan	12
Cuti belajar	4
Pertukaran	44

BAHAGIAN PEMBANGUNAN SUMBER GENETIK & LADANG

Matalamat utama bahagian ini ialah membiak ternakan yang bermutu bagi meningkatkan pengeluaran daging dan susu segar.

Objektif-objektif PSG ialah:

- * membekal ternakan untuk projek-projek sosio-ekonomi.
- * membiakbaka ternakan yang berpotensi dalam pengeluaran susu dan daging.
- * memberi kemudahan untuk latihan kakitangan dalam perkhidmatan, pelatih dari agensi lain dan penternak/peserta projek sosio-ekonomi.
- * menjadi tempat transit sementara sebelum ternakan dibekalkan ke projek sosio-ekonomi.

KELUASAN TANAH LADANG LEMBU TENUSU DAN PEDAGING

Jumlah keluasan tanah ladang ialah 6,138.7 hektar. Dari jumlah ini 5,003 hektar telah ditanam dengan rumput bermutu tinggi.

Jadual 1. Prestasi ladang ternakan ruminan besar JPHPT 1995

Ladang	Kegiatan	Keluasan (hektar)	Pastura (hektar)	Bil.pembia	Bil.stok	Kadar (A/U/hektar)
SPT Sebrang	Lembu Tenusu L. Pedaging Rusa	1,260	1,000	307	716	
SPT bt.16 Tawau	L. Tenusu L. Pedaging Rusa	1,020	950	369	949	0.99
PPT Wario 1	L. Pedaging	990	693		486	
PPT Wario 2	L. Pedaging	700	500	62	188	0.38
PPT T.Menggaris	L. Pedaging	416	416	144	372	0.59
HRC Tawau	L. Pedaging	250	100	-	181	
PPK Telupid	Kerbau	+1,502.7	+1,300	173	836	0.64

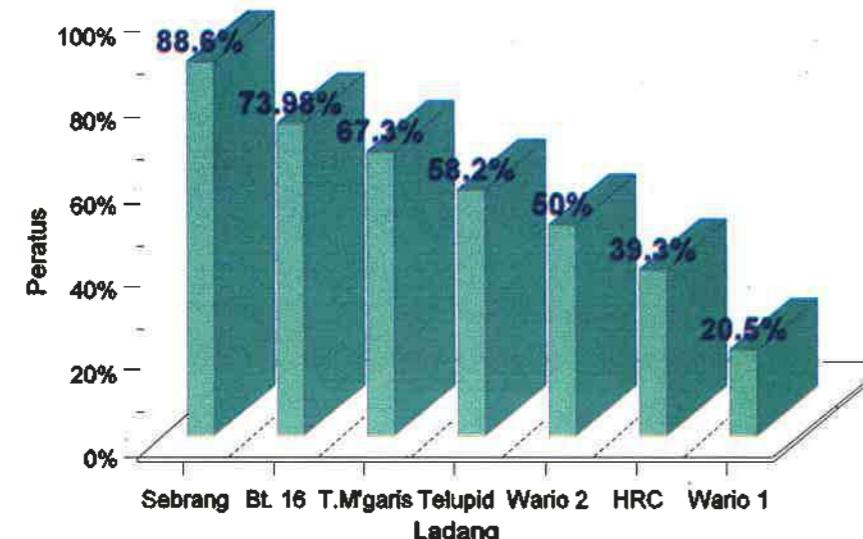
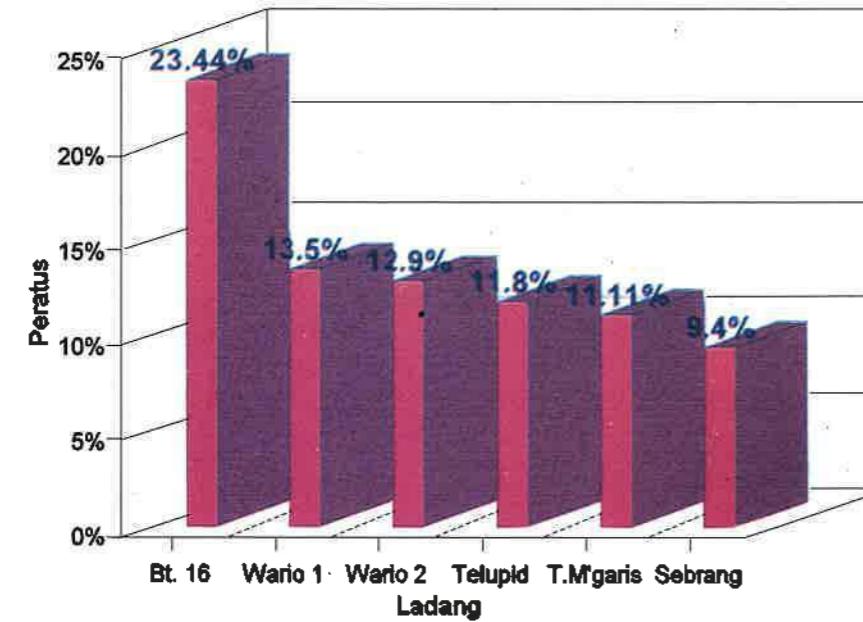
Sumber : Laporan tahunan ladang-ladang ruminan besar 1995
+ Hektar

BILANGAN STOK DAN PEMBIAK

Jumlah stok ternakan kesemua ladang ialah 3,728 ekor dengan 1,055 ekor pembia. SPT batu 16, Tawau menunjukkan bilangan stok yang paling tinggi iaitu 949 ekor diikuti dengan PPK Telupid dan SPT Sebrang.

KADAR KELAHIRAN

SPT Sebrang, Keningau mencatatkan kadar kelahiran yang tinggi iaitu 88.6%, SPT batu 16, Tawau 73.98%, Timbang Menggaris 67.3%, Telupid 58.4% dan Wario 2.50%.

Raj. 3 Kadar kelahiran (ruminan besar)**Raj. 4 Kadar kematian anak****PENDAPATAN LADANG**

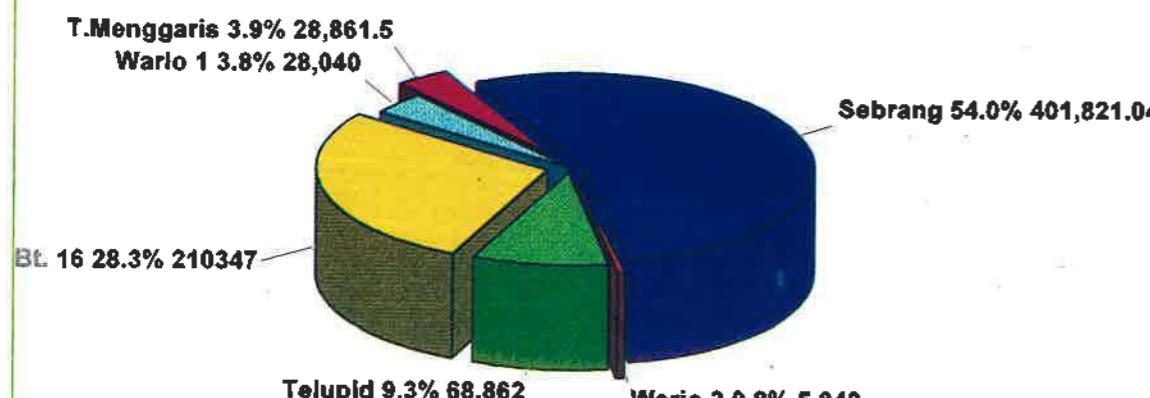
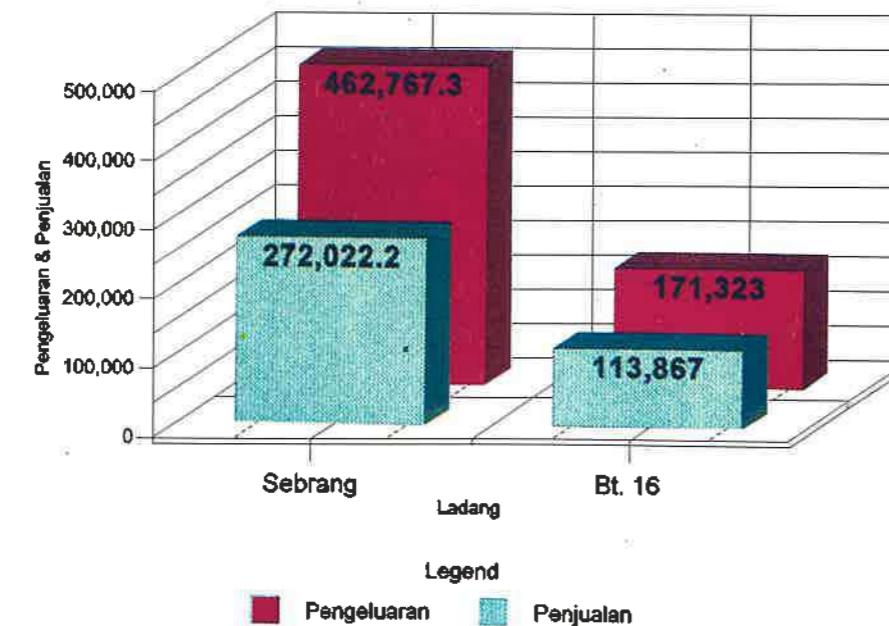
Jumlah keseluruhan pendapatan ladang-ladang ialah RM 743,771.54 Daripada jumlah ini, SPT Sebrang merupakan penyumbang terbesar iaitu RM 401,821.04 diikuti dengan SPT batu 16, Tawau dengan jumlah pendapatan RM 210,347 dan diikuti oleh ladang-ladang yang lain.

Jadual 3. Prestasi pendapatan hasil jualan ternakan dan hasil ternakan 1995

Perkara	Ladang				
	SPT Sebrang	SPT bt.16 Tawau	PPT Wario	PPT Wario 2	PPT T.Menggaris
Dibiakbaka	183,881.5	75,060	tiada	tiada	6,828.5
Disembelih	19,524	55,042	28,040	6	22,033
Susu	190,415.54	80,245	tiada	tiada	tiada
*Ternakan lain	8,000	5,530	tiada	tiada	tiada
Jumlah pungutan (RM)	401,821.04	210,347	28,040	5,840	28,861.5
					68,862

* Rusa, arnab, puyuh dll

Lembu Tebusu Berehat Di Dalam Padok

Raj. 6 Pendapatan Ladang (RM)**Raj. 7 Pengeluaran Susu (liter)****PUSAT PEMBIAKAN KAMBING DAN BEBIRI**

Pemeliharaan kambing telah lama wujud secara kecil-kecilan. Ternakan tersebut dibiarkan meragut di kawasan terbiar. Dewasa ini Jabatan sedang dalam usaha membanggunkan industri ternakan kambing dan memperkenalkan cara-cara penternakan yang moden. Terdapat tiga buah ladang kambing dan sebuah ladang bebiri di Bongawan, Purutan, Lahad Datu dan Ranau.

KELUASAN TANAH

Jumlah keluasan kesemua ladang ialah 1,044.8 ekar dan jumlah kawasan pastura yang ditanam dengan rumput bermutu tinggi ialah 539.5 ekar. Peratus kawasan pastura rendah adalah di sebabkan oleh keadaan topografi ladang berbukit-bukau yang tidak sesuai untuk penanaman rumput. Jumlah populasi ladang-ladang ini dalam tahun 1995 ialah 4,125 ekor.

PENGELUARAN LADANG

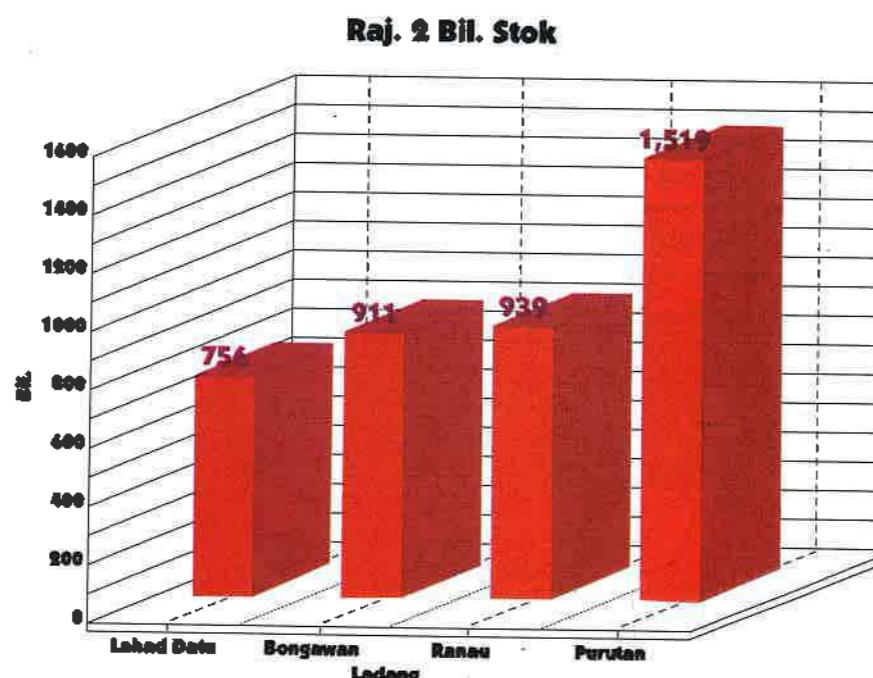
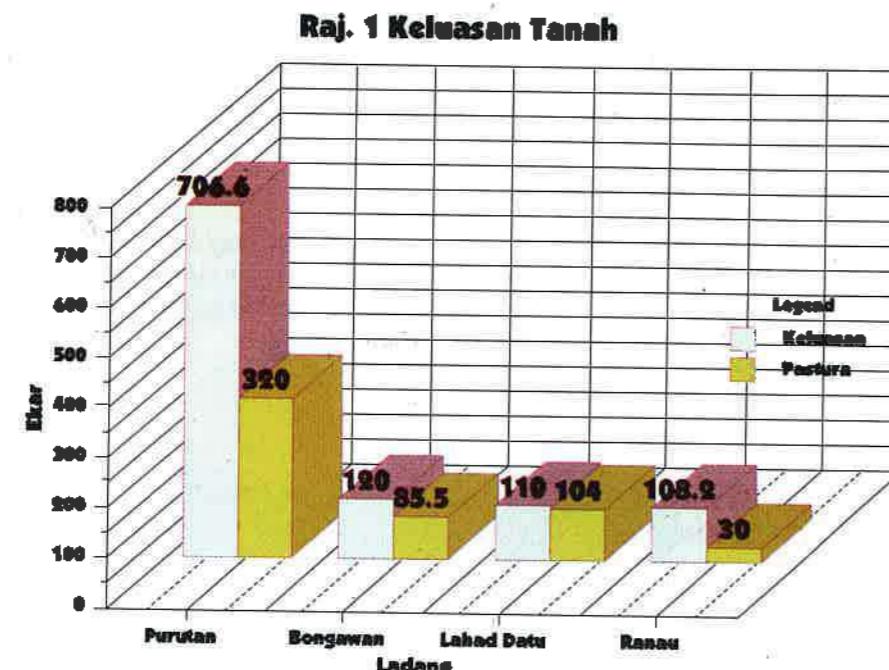
Jumlah pengeluaran kambing untuk disembelih dan dibiak ialah 688 ekor. PPK Lahad Datu merupakan ladang yang mengeluarkan kambing yang terbanyak iaitu berjumlah 255 ekor. Manakala PPK Purutan mengeluarkan sebanyak 204 ekor kambing dan selainnya dihasilkan oleh PPK Bongawan (jadual 2). Jumlah pendapatan yang diperolehi ialah RM 59,691.50 dengan PPK Lahad Datu menyumbangkan sebanyak RM 20,159.40, PPK Purutan RM 17,231 dan PPK Bongawan RM 17,231.

KADAR KELAHIRAN

Jumlah kelahiran anak kambing dan bebiri dalam tahun 1995 telah meningkat kepada 1,201 ekor berbanding dengan 587 ekor pada tahun 1994 (jadual 3).

Jadual 1. Prestasi pusat pembiakan kambing dan bebiri

Ladang	Kegiatan	Keluasan (ekar)	Pastura (ekar)	Bil.stok
PPK Bongawan	Kambing	120	85.5	911
PPK Purutan	Kambing	706.6	320	1,519
PPK Lahad Datu	Kambing	110	104	756
PPK Ranau	Bebiri	108.2	30	939
Jumlah		1,044.8	539.5	4,125

KADAR KEMATIAN

Kadar kematian keseluruhan tertinggi ialah 33.6% di PPK Lahad Datu. Ini diikuti dengan PPK Bongawan 31.4%, PPK Purutan 15% dan 9% di PPB Ranau. Kadar kematian yang tinggi ialah disebabkan oleh masalah penyakit melioidosis.

Jadual 1. Prestasi Pengeluaran Ternakan PPK JPHPT 1995

Perkara	Ladang			
	PPK Bongawan	PPK Purutan	PPK Lahad Datu	PPK Ranau
Biakbaka	69	97	59	2
Sembelih	130	107	196	28
Pengagihan Skim Pawah, JPPS dan Pinjaman	19	133	166	88
Jumlah	218	337	421	118
Pungutan RM	17,231	19,521.7	20,159.4	2779.45

Sumber : Laporan tahunan Bahagian Pembangunan Sumber Genetik 1995

Jadual 2. Prestasi kelahiran dan kematian kambing

Perkara	PPK Bongawan	PPK Purutan	PPK Lahad Datu	PPK Ranau
Bil. ternakan	911	1519	756	939
Kelahiran	418	333	201	249
Jantan	205	173	102	143
Betina	213	160	99	106
% Kelahiran	116%	133.8%	114%	103%
Kematian dewasa	244	148	214	53
Kematian anak	42	86	40	31
% Kematian anak	10%	9.72%	20%	12%
Kematian keseluruhan	286	234	254	84
% Kematian keseluruhan	31.4%	15%	33.6%	9%

Sumber : Laporan tahunan Bahagian Pembangunan Sumber Genetik 1995

PENTERNAKAN RUSA

Penternakkan rusa di Sabah merupakan satu bidang usaha yang baru tetapi semakin mendapat perhatian ramai dewasa ini. Beberapa spesies telah dikenalpasti boleh berkembang biak dengan baik dalam keadaan terkurung. Spesies-spesies seperti rusa Sambar (*Cervus unicolor brokei*), rusa Merah (*Cervus elaphus*), rusa Timorensis (*Cervus timorensis*) dan rusa Chital (*Axis-axis*) merupakan spesies rusa yang memperlihatkan potensi yang besar ditemak secara komersial. Di Sabah tumpuan telah diberikan terhadap rusa Sambar yang dijangka tidak menghadapi masalah adaptasi dengan kesesuaian iklim dan lingkungan di negeri ini. Jabatan juga mengimpor rusa Merah dari New Zealand dan Axis-axis dari Indonesia untuk dibiak.

OBJEKTIF

- * sebagai bahan penyelidikan
- * untuk dikembang-biakkan
- * sebagai ternakan alternatif untuk dipelihara
- * sebagai projek "Agro-tourism"

RUSA SAMBAR

Sehingga akhir tahun 1995, jumlah populasi rusa Sambar ialah 96 ekor dengan kelahiran anak rusa sebanyak 8 ekor dan jumlah kematian sebanyak 8 ekor.

AXIS-AXIS

Populasi Axis-axis pada akhir tahun 1995 ialah 92 ekor. Jumlah kelahiran ialah 20 ekor dan jumlah kematian yang dilaporkan ialah 12 ekor.

RUSA MERAH

Jumlah rusa Merah pada akhir tahun 1995 ialah 125 ekor. Sepanjang tahun 1995 jumlah kelahiran ialah 29 ekor anak rusa dan jumlah kematian pula ialah 20.

Jadual 1. Prestasi Ternakan Rusa, Kijang dan Pelanduk SPT Sebrang, Keningau 1995

Perkara	Rusa Sambar	Rusa Chital	Rusa Timorensis	Rusa Merah	Kijang	Pelanduk
Bil. Jantan	20	34	5	1	10	5
Bil. Betina	64	50	29	4	4	0
Kelahiran Anak Jantan	10	11	2	-	7*	1
Kelahiran Anak Betina	10	9	3	-	1	1
Jumlah Kematian	8	12	-	-	1	1
Kadar Kematian (%)	7.2	11.9	0	0	1.4	3

Sumber : Laporan tahunan Bahagian Pembangunan Sumber Genetik 1995

* Tidak Diberi Jantina

Jadual 2. · Prestasi Rusa Merah di Batu 16, Tawau

RUSA MERAH	Tahun			
	1992	1993	1994	1995
Jantan Dewasa	2	2	1	1
Betina Dewasa	51	51	49	48
Anak > 1tahun	13	22	46	17
Anak < 1tahun	10	30	30	59
Kelahiran	10	38	34	29
% Kelahiran	19.60%	74.51%	69.39%	60.41
Kematian	nil-	9	11	20
% Kematian	nil-	17.64	17.65%	16
Penjualan	nil-	nil-	nil	n.a
Jumlah	76	105	126	125

Sumber : Laporan tahunan Bahagian Pembangunan Sumber Genetik 1995

BAHAGIAN LADANG BUKAN RUMINAN

Bahagian ladang bukan ruminan Jabatan terdiri daripada 3 buah ladang itik, 2 buah ladang khinzir, sebuah pusat ternakan unggas dan 4 buah ladang ternakan arnab.

OBJEKTIF

- * membiakbaka ternakan untuk kegunaan penternak
- * menjadi ladang contoh dan tempat latihan kepada kakitangan dan orang luar

Jadual 1. Produksi dan Pungutan Hasil 1995

Jenis Ternakan/ Hasil Ternakan	Stok Semasa (ekor)	Kematian & Takai(ekor)	Produksi		Pungutan Hasil	
			Telur (biji)	Anak (ekor)	Bil (biji/ekor)	Jumlah RM
Angsa	413	747	9,018	2,244	1,142	6,222.50
Arnab	1,631	2,425	-	4,830	2,186	21,860.00
Ayam	1,992	3,993	136,036	51,401	44,499	39,201.50
Itik	6,103	5,346	554,847	148,355	134,360	117,711.60
Khzir	379	59	-	1,134	992	187,534.40
Merpati	44	72	-	259	789	3,639.00
Ayam Mutiara	89	73	1,025	135	100	150.00
Puyuh	15,148	80,407	172,620	89,534	32,448	21,650.10
Ayam Turki	51	237	2,142	362	75	310.50
Telur Masin	-	-	-	-	315,387	100,923.84
Telur Ayam Segar	-	-	-	-	40,000	6,000.00
Telur Puyuh	-	-	-	-	15,650	782.50
JUMLAH					505,985.94	

Sumber : Laporan Tahunan 1995 Bahagian Bukan Ruminan Projek Pembangunan Sumber Genetik

LADANG TERNAKAN ARNAB**Objektif:**

- * membiakbaka arnab yang berpotensi untuk pengeluaran daging
- * membekalkan ternakan arnab untuk projek Sosio-ekonomi Jabatan dan kepada penternak lain yang berminta
- * memberi kemudahan latihan praktikal kepada kakitangan Jabatan dan penternak disamping menjadi ladang contoh

KELAHIRAN

Stok kesemua ladang arnab jabatan pada akhir tahun 1995 ialah 121 ekor pejantan, 559 ekor pembiak betina dan 951 anak (jadual 1). Dalam tahun 1995 sebanyak 4,830 ekor anak telah dilahirkan. Jumlah mortaliti pada keseluruhan adalah tinggi, iaitu sebanyak 2,425 ekor.

Jumlah pungutan hasil daripada penjualan dan pungutan SIV ialah RM 21,860.00.

Jadual 1. Stok arnab pada akhir tahun 1995.

Unit Pembibitan	Baki awal pada 01.01.1995				Baki akhir pada 31.12.1995			
	Jantan	Betina	Anak	Jumlah	Jantan	Betina	Anak	Jumlah
Bantayan	73	397	622	1,092	74	423	401	898
Mesilau	0	0	0	0	13	48	183	244
Tanaki	10	26	16	52	24	39	100	163
Nabawan	5	36	55	96	10	49	267	326
Sinagang	20	70	141	231	0	0	0	0
Jumlah	108	529	834	1,471	121	559	951	1,631

Sumber : Laporan Tahunan 1995 Bahagian Bukan Ruminan Projek Pembangunan Sumber Genetik

Jadual 2. Kelahiran dan kematian arnab

Unit Pembibitan	Kelahiran		Kematian			
	Induk	Anak	Jantan	Betina	Anak	Jumlah
Bantayan	423	2,924	43	153	1,330	1,526
Sinagang	70	470	6	23	188	217
Purutan	39	694	8	9	336	353
Nabawan	94	645	-	9	254	263
Mesilau	84	97	8	14	44	66
Jumlah	710	4,830	65	208	2,152	2,425

Sumber : Laporan Tahunan 1995 Bahagian Bukan Ruminan Projek Pembangunan Sumber Genetik

LADANG TERNAKAN KHINZIR

Sebanyak 1,134 ekor anak khinzir dilahirkan dalam tahun 1995. Jumlah kematian khinzir dewasa dan anak ialah 59 ekor. Jumlah penjualan ialah 992 ekor. Daripada jumlah khinzir yang dijual, 59 ekor adalah untuk dibiakbaksa dan sejumlah 458 ekor ditakai (jadual 1).

Jadual 1. Prestasi Pusat Perbiakan Khinzir

Ladang	Baki asal pada 01.01.1995				Baki akhir pada 31.12.1995			
	Pejantan	Betina	Anak	Jumlah	Pejantan	Betina	Anak	Jumlah
Kiasam	20	60	165	245	25	65	289	379
Sandakan	8	10	0	18	0	0	0	0
Jumlah	28	70	165	263	25	65	289	379

Sumber : Laporan Tahunan 1995 Bahagian Bukan Ruminan Projek Pembangunan Sumber Genetik

PUSAT TERNAKAN UNGGAS BANTAYAN

Penduduk kampung di luar bandar memelihara ternakan unggas seperti ayam kampung, itik, patu, angsa dan merpati. Ternakan ini menjadi punca pendapatan disamping membekalkan sumber protein utama. Atas dasar ini Pusat Ternakan Unggas Bantayan telah ditubuhkan dengan objektif utama untuk membiakbaksa spesies ternakan unggas dan dibekalkan kepada penduduk kampung pada harga yang berpatutan, untuk mereka memperbanyak ternakan yang sedia ada.

Jadual 1. Populasi semasa ternakan unggas di Pusat Perbiakan Unggas & Arnab, Bantayan

Ternakan	Baki asal pada 01.01.1995				Baki akhir pada 31.12.1995			
	Jantan	Betina	Anak	Jumlah	Jantan	Betina	Anak	Jumlah
Ayam penelur	0	238	0	238	0	127	0	127
Ayam kampung	17	40	309	366	17	46	199	262
Ayam kacukan	49	529	1,118	1,696	38	296	425	759
Ayam Angi	10	30	199	239	9	34	69	112
Ayam turki	15	51	11	77	8	38	5	51
Ayam Daging X Kg. jtn ⁺	0	0	0	0	6	43	368	417
Ayam Daging (breeder)	0	0	0	0	16	92	207	315
Angsa	73	326	85	484	67	299	47	413
Puyuh	270	848	4,666	5,784	401	979	13,768	15,148
Ayam mutiara	20	22	11	53	31	44	14	89
Pheasant	11	10	28	49	22	17	0	39
Merpati	126	114	367	607	20	20	4	44

Sumber : Laporan Tahunan 1995 Bahagian Bukan Ruminan Projek Pembangunan Sumber Genetik

Jadual 2. Kematian Ternakan di Pusat Ternakan Unggas dan Arnab, Bantayan

Ternakan	Jantan	Betina	Anak	Takai/dimusnahkan	Jumlah
Ayam penelur	0	46	0	0	46
Ayam kampung	17	4	736	0	757
Ayam kacukan	8	159	2,242	0	2,409
Ayam Angi	0	7	236	19	262
Ayam Daging X Kg.jtn	1	12	406	42	461
Ayam turki	5	11	180	41	237
Angsa	4	38	461	244	747
Puyuh	84	619	44,195	35,509	80,407
Ayam mutiara	1	4	28	40	73
Pheasant	5	4	6	27	42
Merpati	15	14	43	0	72

Sumber : Laporan Tahunan 1995 Bahagian Bukan Ruminan Projek Pembangunan Sumber Genetik

PROGRAM SOSIO-EKONOMI

Projek sosio-ekonomi digubal kearah mencapai matlamat-matlamat berikut:

- * menggalakkan para pekebun kecil untuk menceburkan diri dalam perusahaan penternakan dengan memperkenalkan insentif-insentif tertentu.
- * meningkatkan taraf sosio-ekonomi para pekebun kecil melalui aktiviti penternakan
- * meningkatkan pengeluaran hasil ternakan seperti daging, susu dan telur ke tahap sara diri dan untuk dieksport
- * mengurangkan import ternakan dan hasil ternakan agar perbelanjaan import dapat dijimatkan
- * menerokai tanah-tanah terbiar untuk pengeluaran ternakan

Dewasa ini bahagian Sosio-ekonomi mempunyai lima buah projek utama iaitu:

- a. Skim Pawah Kambing
- b. Skim Ternakan Pekebun Kecil
- c. Skim Bantuan Kerbau
- d. Projek Lembu Tenusu
- e. Pengagihan Anak Itik Jantan Percuma

SKIM PAWAH KAMBING

Dalam skim ini setiap peserta diagihkan 5 (lima) ekor kambing betina dan seekor kambing pejantan dipinjamkan untuk suatu masa tertentu, disamping bantuan atap zink sebanyak 20 (dua puluh) keping untuk membuat kandang. Peserta dikehendaki membayar balik 5 (lima) ekor kambing berumur 6 (enam) bulan ke atas kepada Jabatan.

OBJEKTIF

Objektif utama Skim Pawah Kambing ini diwujudkan adalah:

- * menggalakkan penyertaan penduduk luar bandar untuk memelihara dan menternak kambing
- * menyediakan latihan asas dalam pengurusan kambing
- * meningkatkan taraf hidup penternak dan membantu negeri ini untuk mencapai tahap sara diri terutamanya dalam pengeluaran daging kambing

I) PENCAPAIAN

Sepanjang tahun 1995, bilangan peserta ialah seramai 252 orang dengan jumlah kambing sebanyak 1,569 ekor. Bilangan anak kambing yang dilahirkan ialah sebanyak 572 ekor. Bilangan anak yang dipulangkan kepada Jabatan ialah 134 ekor, dengan 94 ekor kambing jantan dan 209 ekor kambing betina.

Jadual 1. Skim Pawah Kambing

Daerah	Bilangan Peserta	Bilangan Kambing				Bilangan Anak Yang Dilahirkan		Bilangan Kambing Yang Mati		Bilangan Anak Yang Dipulangkan	
		P.I.	P.J.	A.B.	A.J.	Jantan	Betina	Jantan	Betina	Jantan	Betina
Kota Kinabalu	5	9	-	14	13	12	6	1	4	-	2
Penampang	4	9	4	3	3	4	4	3	9	1	1
Tuaran	10	27	7	3	7	6	5	1	5	2	3
Beaufort	25	130	14	85	77	53	43	15	35	3	4
Sipitang	16	25	7	12	16	8	12	12	11	4	7
Kuala Penyu	6	10	5	9	2	2	2	1	8	-	-
Menumbuk	1	2	-	-	-	1	-	-	2	-	1
Membakut	3	22	2	14	9	4	3	3	3	-	-
Bongawan	2	9	2	5	2	3	7	-	2	-	-
Papar	4	9	2	5	5	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Kota Belud	10	17	1	6	6	8	10	9	7	-	-
Ranau	8	24	5	7	-	7	4	3	13	2	7
Kudat	3	3	1	1	3	5	4	-	6	-	1
Kota Marudu	34	107	22	35	5	41	19	5	23	12	11
Pitas	17	45	5	11	11	9	11	2	6	5	2
Keningau	14	34	8	16	4	17	21	9	18	4	1
Tenom	7	18	5	6	-	3	6	4	7	-	1
Tambunan	6	14	5	3	2	4	4	3	5	2	1
Sook	6	23	5	8	8	9	9	2	2	-	-
Nabawan	9	11	4	8	30	6	8	1	5	4	4
Sandakan	5	22	3	8	7	6	4	-	6	5	-
Ulu Dusun	3	12	2	10	4	5	12	3	2	1	1
Beluran	6	45	4	23	13	20	21	5	5	8	-
Telupid	15	42	4	9	11	22	12	8	6	12	4
Kinabatangan	1	5	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Tawau	8	28	4	12	9	11	9	1	1	-	4
Tawau (Sebatik)	3	7	1	9	3	5	6	-	2	-	2
Lahad Datu	8	34	6	28	17	13	25	2	1	-	-
Semporna	9	39	4	6	5	11	7	-	14	1	5
Kunak	4	15	4	6	1	1	2	1	1	6	-
Jumlah	252	797	137	362	273	296	276	94	209	72	62

Nota: P.I. = pembiak induk P.J. = pembiak jantan A.B. = anak betina A.J. = anak jantan
 Sumber : Laporan Tahunan Skim Pawah Kambing 1995.

SKIM TERNAKAN PEKEBUN KECIL

Projek Ternakan Pekebun Kecil diperkenalkan dalam tahun 1991. Peserta projek akan diberi 2 ekor lembu yang sudah hamil dan dikehendaki memulangkan 2 ekor anak lembu yang telah cerai susu sebagai pembayaran balik kepada Jabatan.

OBJEKTIF

- * mempertingkatkan pengeluaran daging lembu tempatan
- * mempelbagaikan dan menambahkan pendapatan penduduk yang terlibat

Dalam tahun ini, 295 ekor lembu bunting telah diagihkan, 231 ekor anak lembu telah dilahirkan. Daripada jumlah ini 120 ekor anak lembu jantan dan 111 ekor anak lembu betina (jadual 1).

Kematian lembu dewasa ialah 112 ekor dan kematian anak lembu ialah 56 ekor. (jadual 1).

Jadual 1. Projek Pekebun Kecil (Lembu Pedaging)

Daerah	Bilangan Peserta	Bilangan Indung		Bilangan Anak Yang Dilahirkan		Bilangan Anak Yang Mati		Bilangan Anak Yang Dipulangkan	
		Diagihkan	Mati	Jantan	Betina	Jantan	Betina	Jantan	Betina
Kota Kinabalu	2	2	-	2	-	-	-	2	-
Tuaran	3	7	2	3	3	-	1	2	2
Tamparuli	2	4	1	1	2	-	-	1	2
Beaufort	7	8	4	-	3	1	-	-	1
Papar	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Sipitang	15	22	16	11	9	6	4	5	5
Kuala Penyu	4	6	4	3	3	1	2	1	1
Menumbuk	1	7	5	3	2	-	1	-	-
Kota Belud	16	31	3	15	11	2	1	12	7
Ranau	7	14	6	4	9	-	1	2	3
Kudat	3	3	1	1	-	-	-	1	-
Kota Marudu	16	61	14	21	18	1	8	11	6
Pitas	16	30	18	13	12	10	3	2	6
Banggi	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Keningau	7	18	6	10	6	-	1	5	5
Tenom	4	11	4	6	2	1	1	3	1
Tambunan	4	11	3	7	6	1	2	5	2
Nabawan	5	8	7	3	4	3	-	-	4
Sandakan	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Beluran	5	8	1	2	4	-	1	2	2
Telupid	2	2	-	1	-	1	-	-	-
Kinabatangan	2	4	1	1	2	-	-	1	2
Tongod	4	8	6	1	3	-	1	1	1
Tawau	2	4	2	2	2	1	-	1	2
Lahad Datu	4	8	2	4	3	-	-	4	2
Semporna	7	16	5	5	6	-	-	4	4
Kunak	1	2	1	1	1	-	-	1	-
Jumlah	144	295	112	120	111	29	27	66	58

Sumber : Laporan Tahunan Projek Ternakan Pekebun Kecil (Lembu Pedaging) 1995

SKIM BANTUAN KERBAU

Kerbau adalah ternakan yang tahan lasak dan boleh membiak dalam keadaan pastura yang tidak menentu dan menyumbangkan lebih daripada 80% produksi daging tempatan. Menyedari potensi ini, Jabatan telah melaksanakan Skim Bantuan Kerbau.

OBJEKTIF

- * membantu penternak memperbaiki pemakanan, pembiakan dan kawalan penyakit.
- * melatih penternak dalam pengurusan ternakan kerbau secara moden.
- * memupuk kesedaran penternak terhadap sumbangan ternakan kerbau, sebagai pendapatan utama atau sampingan.

Dalam pemilihan peserta, keutamaan diberi kepada golongan yang berpendapatan rendah tetapi mempunyai kerbau. Peserta yang berjaya akan diberi latihan asas menternak kerbau disamping bantuan seperti dawai duri, benih rumput, baja, paku, garam jilat dan membersihkan kawasan ragutan. Bagi peserta yang tidak mempunyai kerbau tetapi berminat untuk memelihara kerbau, Jabatan akan menjual dua ekor kerbau pada harga subsidi. Jadual 1. menunjukkan secara ringkas pencapaian skim tersebut.

Bilangan peserta Skim Bantuan Kerbau dalam tahun ini ialah 199 orang dengan bilangan kerbau sebanyak 694 ekor. Jumlah anak kerbau yang dilahirkan ialah 38 ekor, sementara itu bilangan kerbau mati ialah 21 ekor.

Jadual 1. Skim Bantuan Kerbau

Daerah	Bilangan Peserta	Bilangan Kerbau				Bilangan Kerbau Yang Dilahirkan		Bilangan Kerbau Yang Mati		Bilangan Kerbau Diagihkan	
		P.I.	P.J.	A.B.	A.J.	Jantan	Betina	Jantan	Betina	Jantan	Betina
Penampang	9	22	3	13	12	4	-	-	1	-	-
Tuaran	8	40	7	1	6	-	-	-	-	-	-
Beaufort	25	53	19	19	7	1	3	3	4	4	4
Sipitang	17	28	15	6	14	-	-	-	1	-	-
Kuala Penyu	4	15	6	9	6	2	2	-	-	-	-
Menumbuk	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kota Belud	11	15	5	6	5	-	-	1	1	3	3
Ranau	2	3	1	-	2	2	-	-	1	-	-
Kudat	9	10	-	7	-	-	-	-	-	-	-
Kota Marudu	26	52	15	8	-	4	9	-	1	-	-
Pitas	8	24	11	9	7	-	-	-	1	-	-
Keningau	3	7	1	1	1	-	-	-	1	-	-
Tambunan	9	24	4	5	8	3	3	-	-	-	-
Sook	17	46	14	4	3	2	2	1	5	1	1
Nabawan	18	13	10	-	-	-	-	1	2	6	6
Sandakan	3	4	4	1	1	-	-	-	-	-	-
Telupid	16	15	7	1	1	-	-	-	-	-	-
Kinabatangan	2	8	3	7	5	-	-	-	-	4	3
Tawau	1	1	1	-	-	-	-	-	1	1	-
Lahad Datu	5	3	3	1	-	-	-	-	-	-	-
Semporna	4	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Jumlah	199	387	129	100	78	19	19	7	14	23	22

Nota: P.I. = pembiak indung P.J. = pembiak jantan A.B. = anak betina A.J. = anak jantan
Sumber : Laporan Tahunan Skim Bantuan Kerbau 1995.

PROJEK LEMBU TENUSU

Projek Lembu Tenusu telah diperkenalkan di Sabah oleh Jabatan dalam tahun 80an. Pernak yang tinggal berhampiran dengan pusat pengumpulan susu Jabatan dan mempunyai sekurang-kurangnya 5 ekar tanah yang sesuai untuk penanaman rumput adalah layak memohon. Pemohon yang berjaya diagharkan sekurang-kurangnya dua ekor lembu dara bunting dengan harga subsidi.

OBJEKTIF

- * memperbaiki pendapatan dan taraf hidup para penternak di luar bandar
- * meningkatkan zat dan taraf pemakanan rakyat dengan menggunakan susu segar sebagai minuman yang berkhasiat
- * mengurangkan impot ke atas susu dan barang yang dibuat daripada susu serta menjimatkan pertukaran wang asing
- * meningkatkan pengeluaran daging lembu sebagai hasil sampingan industri tenusu

Daripada jadual 1, jumlah penternak menurun daripada 379 orang dalam tahun 1994 kepada 366 orang dalam tahun 1995 dan jumlah pengeluaran susu pula bertambah dari 3.14 juta liter dalam tahun 1994 kepada 3.76 juta liter dalam tahun 1995.

Jumlah kelahiran anak lembu dalam tahun ini ialah 1,614 ekor, menunjukkan pertambahan berbanding dengan 1,380 ekor dalam tahun 1994 (jadual 3).

Jadual 1. Prestasi Projek Lembu Tenusu 1988 - 1995

Perkara	Tahun							
	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Bil. penternak	186	253	321	469	474	426	379	366
Bil. yg ada lembu	129	136	177	271	310	335	346	332
Penternak berkursus	28	74	72	115	29	97	57	30
Keluasan pastura (ekar)	1,472	1,787	2,194	2,208	2,266	2,251	1,894	2,217
Lembu perah	995	986	1,287	1,870	2,154	2,502	2,851	3,140
Lembu dara	337	450	306	386	568	370	856	623
Anak jantan	310	251	392	581	688	904	859	1135
Anak betina	238	276	366	552	459	1056	873	1206
Kelahiran anak jantan	409	405	536	854	719	851	715	784
Kelahiran anak betina	346	410	486	815	634	751	665	830
Kematian anak lembu	66	47	67	N.A.	N.A.	196	N.A.	114
Kematian lembu dewasa	23	47	40	24	33	38	51	57
Pengeluaran susu (000 liter)	1,350	1,554	1,498	1,934	2,196	2,455	3,014	3,757

Sumber : Laporan tahunan Projek Lembu Tenusu, 1995

Jadual 2. Pengeluaran Susu Segar Projek Lembu Tenusu 1990 - 1995

Daerah	Tahun					
	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Keningau	524,066.1	667,285.5	590,176	568,341	614,754	682,938
Tawau	252,667	259,684	195,739	150,449	146,432	137,370
Tenom	13,692	5,599	7,939	6,913	4,191	457,550
Beaufort	92,521.5	185,904	335,245	401,639	479,567	351,411
Menumbuk	19,601	41,459.5	114,919	140,576	181,061	151,400
Membakut	97,975.4	117,603	117,409	92,056	91,698	69,144
Bongawan	134,589	219,815.5	239,031	223,121	288,818	319,917
Papar	19,548	26,825.7	54,894	123,116	149,090	152,703
Tuaran	4,773	22,921.5	43,808	83,381	148,122	185,766
PMAK, Tuaran	-	-	-	-	-	38,889
Ranau	11,132.2	13,967.4	18,984	41,435	79,614	109,936
Kota Belud	10,236.9	13,355	14,463	34,642	34,781	42,377
Kudat	96,340.8	44,488.4	60,209	122,207	323,292	447,143
Kota Marudu	253,627.8	303,703.5	335,451	376,078	336,417	470,597
Penampang	-	11,856.6	6,870	736	4,764	7,312
Kuala Penyu	-	-	18,135	56,564	115,863	115,195
Sipitang	-	-	42,856	33,614	15,617	17,209
Jumlah	1,513,767	2,489,980	2,198,120	2,454,868	3,014,081	3,756,857

Sumber : Laporan tahunan Projek Lembu Tenusu, 1995

Jadual 3. Kelahiran Anak Lembu Projek Lembu Tenusu 1990 - 1995

Daerah	Tahun					
	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Keningau	365	319	292	295	304	271
Tawau	153	147	100	107	91	70
Tenom	15	9	17	7	19	22
Beaufort	60	65	186	168	102	88
Menumbuk	25	18	74	107	61	51
Membakut	67	77	54	59	63	31
Bongawan	103	87	181	178	167	197
Papar	32	36	30	60	29	80
Tuaran	12	33	45	60	75	73
Ranau	25	20	32	39	74	75
Kota Belud	17	26	40	81	75	88
Kudat	57	47	48	91	125	183
Kota Marudu	120	197	211	255	200	309
Kuala Penyu	-	-	6	66	28	59
Penampang	-	-	5	4	2	8
Sipitang	-	-	32	15	9	5
PMAK, Tuaran	-	-	-	-	-	4
Jumlah	1,547	1,668	1,353	1,592	1,424	1,614

Sumber : Laporan tahunan Projek Lembu Tenusu, 1995

PENGAGIHAN ANAK ITIK PERCUMA

Jabatan mengadakan program pengagihan anak itik jantan dan betina kepada penduduk kampung, pada kadar 20 ekor bagi sebuah keluarga. Objektif pengagihan ini ialah untuk memberi peluang kepada penduduk luar bandar menternak itik. Dalam tahun ini sebanyak 84,027 ekor diagihkan kepada 7,048 keluarga di 309 buah kampung.(jadual 1).

Jadual 1. Pengagihan Anak Itik 1995

Wil.	Stesen	Ternakan	Bilangan Diterima	Bilangan Diagihkan	Bilangan Penerima	Bilangan Kampung
1	Kepayan	Anak itik jantan	200	200	9	9
	Tuaran	Anak itik jantan	274	274	15	4
	Tenghilan	Anak itik jantan	200	200	10	1
2	Beaufort	Anak itik jantan & betina	800	800	40	15
	Menumbok	Anak itik jantan	1,800	1,800	48	1
	Kuala Penyu	Anak itik jantan	200	200	10	1
	Membakut	Anak itik jantan	6,289	6,289	430	8
	Bongawan	Anak itik jantan	8,193	8,193	1,460	39
3	Kota Belud	Anak itik jantan	80	80	8	8
	Kudat	Anak itik jantan	7,036	6,841	717	25
	Matunggong	Anak itik jantan	6,872	6,835	442	18
		Anak itik betina	52	52	0	
	Pitas	Anak itik jantan	2,330	2,320	231	5
4	Banggi	Anak itik jantan	420	420	40	2
	Keningau	Anak itik jantan	1,090	1,054	52	2
	Tenom	Anak itik jantan	6,266	5,935	423	55
	Tambunan	Anak itik jantan	24,031	24,016	1,576	59
	Sook	Anak itik jantan	527	465	30	5
5	Nabawan	Anak itik jantan	5,829	5,060	260	23
	Sandakan	Anak itik jantan	9,829	8,242	824	13
	Ulu Dusun	Anak itik jantan	2,317	2,257	221	5
6	Beluran	Anak itik jantan	600	240	24	1
	Tawau	Anak itik jantan	925	925	150	1
		Anak itik betina	1,341	1,329	28	9
Jumlah		87,501	84,027	7,048	309	

Sumber : Laporan bulanan wilayah, 1995

BAHAGIAN EPIDEMIOLOGI PERUBATAN VETERINAR**Status Penyakit**

Sepanjang tahun 1995, sebanyak 2,088 kes diterima dan dikendalikan oleh Makmal Diagnosa Penyakit Ternakan Kepayan. Daripada jumlah tersebut, 1,649 kes untuk diagnostik dan 439 kes untuk kawalan mutu makanan. Daripada jumlah 1,649 kes diagnostik, ternakan kambing merupakan kes yang terbanyak iaitu 33%, lembu 24%, ayam 17% dan bebiri 6.9%.

PENYAKIT LEMBU, KERBAU DAN KAMBING**Hawar Berdarah**

Pada tahun 1995 tiada kes penyakit Hawar Berdarah (H.S) pada kerbau ditemui.

Penyakit Johne's

Penyakit ini telah dikesan pada seekor lembu tenua milik seorang penternak di Andrassy Tawau.

Melioidosis

Sebanyak 126 kes melioidosis telah dikesan. 96% daripada jumlah ini berlaku pada ternakan kambing.

PENYAKIT UNGGAS**IBD, ND dan Colibacillosis**

Penyakit-penyakit ayam seperti Newcastle Disease (28 kes), Infectious Bursal Disease (18 kes), Colibacillosis (39 kes) merupakan penyakit yang sering ditemui sepanjang tahun 1995

Salmonellosis

Terdapat 23 kes Salmonellosis telah dikesan sepanjang tahun ini yang melibatkan 15 kes pada ayam, 3 kes pada burung puyuh dan masing-masing satu kes pada lembu, khinzir, ayam turki, kambing dan kuda.

Sampel Makanan

Pada tahun 1995, sebanyak 439 kes untuk kawalan mutu makanan telah diterima. 18.7% daripada kes tersebut telah dicemari oleh bakteria *Salmonella* spp.

PERKHIDMATAN RAWATAN DAN PELALIAN

Dalam tahun 1995, 21,809 rawatan seperti pembasmian cacing, pembasmian kutu, pembedahan, kemberi, pemandulan dan rawatan klinikal diberi pada haiwan kesayangan anjing dan kucing. Disamping rawatan sebanyak 3,590 pelalian DA2PL - PARVO dan FPCRV diberi kepada anjing dan kucing (jadual 1,2 dan 3).

Ternakan unggas penternak kecil juga telah diberi pelalian Ranikhet F, Ranikhet S, Fowl Pox dan UPM V4 (jadual 4).

Dalam tahun ini, sebanyak 159 ekor tembu dan 5,015 ekor kerbau telah diberi pelalian Hawar Berdarah (jadual 5).

PERKHIDMATAN RAWATAN DAN PEMVAKSINAN

Dalam tahun ini, sejumlah 230,098 kes pelbagai perkhidmatan rawatan telah dijalankan ke atas pelbagai spesies binatang di stesen veterinar daerah di seluruh Sabah. Di samping itu, sebanyak 179 ekor kucing, 2,628 ekor anjing, 7,088 ekor kerbau dan kambing telah diberi perkhidmatan pelalian.

Jadual 1. Bilangan rawatan diberi pada anjing 1990-1995

Rawatan	Tahun					
	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Pembasmian cacing	4,930	5,152	4,146	5,803	5,966	5,283
Pembasmian kutu	5,876	6,478	4,930	6,321	5,946	5,469
Pembedahan	184	284	176	94	118	133
Kemberi	7	75	96	74	43	79
Pemandulan	85	N.A.	108	89	94	93
Klinikal	5,868	N.A.	5,507	N.A.	N.A.	8,127
Jumlah	17,050	11,989	14,963	12,381	12,167	19,184

Sumber : Laporan tahunan wilayah 1995

N.A. : Tiada

Jadual 2. Bilangan rawatan diberi pada kucing 1990-1995

Rawatan	Tahun					
	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Pembasmian cacing	448	476	624	679	807	1,291
Pembasmian kutu	169	169	110	181	237	182
Pembedahan	38	87	47	22	27	18
Kemberi	45	92	59	81	76	141
Pemandulan	31	N.A.	95	67	66	116
Klinikal	900	N.A.	881	N.A.	N.A.	877
Jumlah	1,631	824	1,816	1,030	1,213	2,625

Sumber : Laporan tahunan wilayah 1995

N.A. : Tiada

Jadual 3. Bilangan anjing dan kucing diberi pelalian dari 1990-1995

Vaksinasi	Tahun					
	1990	1991	1992	1993	1994	1995
FPCRV	11	111	145	132	179	206
DA2PL-PARVO	1,891	2,000	2,115	1,970	2,628	3,384
Jumlah	1,902	2,111	2,260	2,102	2,807	3,590

Sumber : Laporan tahunan wilayah 1995
N.A. : Tiada

Jadual 4. Bilangan ungas diberi pelalian dari 1990-1995

Vaksinasi	Tahun					
	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Ranikhet 'F'	1,934,978	1,320,058	786,489	1,013,968	652,301	597,462
Ranikhet 'S'	1,119,098	932,633	731,692	771,654	442,089	384,389
Fowl Pox	3,480,805	4,420,687	2,888,164	2,458,827	1,806,097	1,468,026
UPM-V4	-	-	-	375	7,497	2,127

Sumber : Laporan tahunan wilayah 1995

Jadual 5. Pelalian Penyakit Hawar Berdarah 1990-1995

Vaksinasi	Tahun					
	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Lembu	250	97	141	331	279	159
Kerbau	8,040	6,173	5,109	8,023	6,784	5,015
Khinzir	12,709	-	-	-	-	-
Kambing	-	-	-	130	25	-
Bebiri	-	-	-	30	-	-
Jumlah	20,999	6,270	5,250	8,514	7,088	5,174

Sumber : Laporan tahunan wilayah 1995

Jadual 6. Bilangan rawatan dilakukan 1995

Ternakan (ekor)	Rawatan				
	Pembasmian cacing	Pembasmian	Pembedahan	Kembiri	Pemandulan
Kerbau	6,070	4,148	97	1	-
Lembu	8,385	12,998	32	1	-
Kambing	20,335	1,564	34	2	-
Bebiri	544	10	-	-	-
Khinzir	8,285	342	43	72	9
Rusa	1	-	-	-	-
Ayam	128,330	2,808	6	-	-
Anjing	5,283	5,469	133	79	93
Kucing	1,291	182	18	141	116
Arnab	80	17	3	-	-
Kuda	9	10	-	-	-
Jumlah	178,613	27,548	366	296	218

Sumber : Laporan tahunan wilayah 1995

PERKHIDMATAN DIAGNOSA

Perkhidmatan diagnosa di Sabah disediakan oleh Pusat Penyelidikan Penyakit Ternakan, Kepayan.

Kemudahan

Makmal berkenaan memberi perkhidmatan diagnosis dan khidmat nasihat secara percuma. Kemudahan diagnostik termasuklah Bakteriologi, Parasitologi, Patologi, Haematologi, Kimia klinikal, Toksikologi, Serologi dan Virologi. Dalam kes-kes tertentu, rujukan-rujukan akan diurus dengan Institut Penyelidikan Haiwan, Ipoh.

Penerimaan Sampel

Sampel-sampel yang diterima merangkumi haiwan sakit, karkas, darah dan serum, tinja, air kencing, organ, calitan, kikisan kulit, kandungan perut, parasit dan makanan ternakan. Sebanyak 2,088 kes telah diterima dalam tahun 1995. Daripada jumlah ini, 1,649 kes untuk dianostik dan 439 kes untuk kawalan mutu makanan. Diantara kes yang diterima merangkumi ternakan kambing sebanyak 33%, lembu 24%, ayam 17% dan bebiri 6.9% (Jadual 1).

Kakitangan Sedang Melakukan Ujikaji Di Makmal

Jadual 1. Bilangan kes yang diterima mengikut wilayah asal dan jenis haiwan

Spesies	Wilayah									
	Kepayan	Beaufort	K. Belud	Keningau	Sandakan	Tawau	*Labuan	♦Sarawak	Jumlah	
Angsa	1	-	-	-	-	-	-	-	1	
Anjing	69	-	-	-	-	17	-	-	86	
Arnab	7	-	2	-	-	-	-	-	9	
Ayam	319	71	4	25	16	12	1	-	448	
Badak	-	-	-	-	1	-	-	-	1	
Bebiri	3	-	114	-	-	4	-	-	121	
Beruang	-	-	-	-	1	2	-	-	3	
Buaya	1	-	-	-	-	-	-	-	1	
Burung	29	-	1	-	-	-	-	-	30	
Gajah	-	-	-	-	5	-	-	-	5	
Harimau Dahan	1	-	-	-	1	-	-	-	2	
Ikan	3	-	-	-	-	-	-	-	3	
Itik	16	3	-	-	4	-	-	-	23	
Kambing	35	324	50	20	31	81	-	-	541	
Kerbau	12	6	2	3	-	12	-	-	35	
Khinzir	49	4	-	1	1	3	-	1	59	
Kijang	-	-	-	-	-	2	-	-	2	
Kucing	2	-	1	-	-	1	-	-	4	
Kuda	2	-	1	-	-	-	-	-	3	
Kuda Padi	2	-	-	-	-	-	-	-	2	
Kura-Kura	1	-	-	-	-	-	-	-	1	
Lain-Lain	19	-	-	1	-	2	-	-	22	
Lembu	197	271	102	34	6	34	-	-	644	
Merpati	1	-	-	-	-	-	-	-	1	
Monyet	-	-	-	-	2	1	-	-	3	
Orang Utan	-	-	-	-	11	1	-	-	12	
Patu	1	-	-	-	-	-	-	-	1	
Puyuh	11	-	-	-	-	-	-	-	11	
Rusa	3	-	-	-	-	1	-	-	4	
Rusa Merah	-	-	-	-	-	2	-	-	2	
Turki	5	-	-	-	-	-	-	-	5	
Ungka	-	-	-	-	3	-	-	-	3	
Jumlah	789	679	277	84	82	175	1	1	2,088	

* Wilayah Persekutuan Labuan

♦ Negeri Sarawak

Sumber : Laporan tahunan Pusat Penyelidikan Penyakit Ternakan 1995, Kepayan

Jadual 2a. Bilangan sampel yang diterima mengikut jenis sampel dan jenis haiwan

Spesies	Air	Ais Krim	Calitan	Cecair	Darah	Hasil Ternakan	Karkas	Kikisan Kulit	Lain-Lain	Makanan Ternakan
Angsa	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Anjing	-	-	-	-	64	-	1	3	11	3
Arnab	-	-	-	-	-	-	11	-	-	-
Ayam	154	-	-	-	17	436	2,709	-	17	34
Badak	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-
Bebiri	-	-	-	-	208	4	1	5	4	5
Beruang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Buaya	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Burung	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-
Gajah	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
Harimau Dahan	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-
Ikan	-	-	-	-	-	1	2	-	-	1
Itik	1	-	-	-	-	15	32	-	4	8
Kambing	-	-	-	-	181	-	100	-	4	1
Kerbau	-	-	-	1	46	-	2	-	7	-
Khinzir	8	-	-	-	8	19	18	-	7	3
Kijang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kucing	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Kuda	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Kuda Padi	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-
Kura-Kura	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Lain-Lain	-	-	-	-	-	8	-	-	6	91
Lembu	2	34	-	-	1,419	116	-	-	33	-
Merpati	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Monyet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Orang Utan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Patu	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Puyuh	-	-	23	-	-	-	46	-	10	1
Rusa	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
Rusa Merah	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Turki	-	-	-	-	-	1	7	-	-	-
Ungka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jumlah	65	34	23	2	950	60	2,947	11	110	147

Sumber: Laporan tahunan Pusat Penyelidikan Penyakit Ternakan 1995, Kepayan

Bersambung

Jadual 2b. Bilangan sampel yang diterima mengikut jenis sampel dan jenis haiwan

Spesies	Najis	Organ	Serum	Susu Mentah	Susu Proses	Swab	Tanah	Telur	Jumlah
Angsa	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Anjing	3	15	29	-	-	13	-	-	142
Arnab	-	5	-	-	-	1	-	-	17
Ayam	18	73	750	-	-	35	-	152	4,395
Badak	-	15	-	-	-	-	-	-	20
Bebiri	236	531	283	-	-	-	-	-	1,277
Beruang	-	9	-	-	-	-	-	-	9
Buaya	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Burung	33	-	-	-	-	3	-	-	44
Gajah	-	23	3	-	-	-	-	-	29
Harimau Dahan	-	5	-	-	-	-	-	-	8
Ikan	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Itik	-	-	-	-	-	-	501	561	
Kambing	361	1,558	2,456	-	-	3	4	-	4,668
Kerbau	19	72	46	-	-	-	-	-	193
Khinzir	13	77	25	-	-	-	-	-	178
Kijang	-	6	-	-	-	-	-	-	6
Kucing	-	-	-	-	-	2	-	-	4
Kuda	-	11	-	-	-	-	-	-	12
Kuda Padi	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Kura-Kura	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Lain-Lain	-	-	-	-	-	-	-	-	105
Lembu	42	658	1,569	658	232	-	-	-	4,764
Merpati	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Monyet	-	13	-	-	-	2	-	-	15
Orang Utan	2	57	-	-	-	-	-	-	59
Patu	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Puyuh	-	-	-	-	-	16	-	47	143
Rusa	-	12	-	-	-	-	-	-	15
Rusa Merah	-	9	-	-	-	-	-	-	9
Turki	1	-	-	-	-	-	-	-	9
Ungka	-	14	-	-	-	-	-	-	14
Jumlah	728	3,163	5,161	658	232	75	4	700	16,711

Sumber : Laporan tahunan Pusat Penyelidikan Penyakit Ternakan 1995, Kepayan

BAHAGIAN BAKTERIOLOGITernakan (Ujian Diagnostik)

Jadual 3a. Bakteria yang diasingkan mengikut jenis bakteria dan spesies haiwan

Kuman	Arnab	Bebiri	Kambing	Kerbau	Khinzir	Kuda	Kuda Padi	Lembu	Jumlah
<i>Aeromonas hydrophila</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	1 1
<i>Bacillus cereus</i>	1	1	15	3	5	-	-	6	31
<i>Bacillus spp</i>	-	3	13	1	5	-	-	5	27
<i>Bordetella bronchiseptica</i>	1	-	-	-	1	-	-	-	2
<i>Burkholderia pseudomallei</i>	-	-	120	2	1	-	-	1	124
<i>Chromobacterium violaceum</i>	-	-	-	1	-	-	-	-	1
<i>Citrobacter spp</i>	1	-	-	-	-	-	-	-	1
<i>Corynebacterium drogenes</i>	-	1	3	-	-	-	-	2	6
<i>Corynebacterium spp</i>	-	-	3	-	-	-	-	4	7
<i>α Corynebacterium spp</i>	-	-	2	-	-	-	-	5	7
<i>β Corynebacterium spp</i>	-	-	1	-	-	-	-	-	1
<i>Enterobacter aerogenes</i>	-	-	-	-	-	-	-	1	1
<i>Enterobacter cloacae</i>	-	-	1	-	-	-	-	-	1
<i>Enterobacter hafniae</i>	-	3	-	-	-	-	-	-	3
<i>Enterobacter spp</i>	1	2	5	-	-	-	-	2	10
<i>Escherichia coli</i>	3	23	146	5	24	2	-	33	236
<i>Haemolytic Escherichia coli</i>	-	-	2	-	-	-	-	1	3
<i>Klebsiella aerogenes</i>	-	1	-	-	-	-	-	-	1
<i>Klebsiella pneumonia</i>	-	2	1	-	-	-	-	-	3
<i>Klebsiella spp</i>	-	12	45	6	14	1	-	16	94
<i>Micrococcus spp</i>	-	-	-	-	-	-	-	1	1
<i>Moraxella spp</i>	-	-	3	-	-	-	-	1	4
<i>Pasteurella haemolytica</i>	-	1	13	-	-	-	-	-	14
<i>Pasteurella multocida</i>	1	-	4	-	5	-	-	-	10
<i>Pasteurella multocida</i> (Type A)	-	-	-	-	2	-	-	-	2
<i>Pasteurella multocida</i> (Type B)	-	-	-	-	2	-	-	-	2
<i>Pasteurella multocida</i> (Type D)	-	-	4	-	-	-	-	-	4
<i>Pasteurella spp</i>	-	3	24	-	-	-	-	1	28
<i>Proteus spp</i>	3	1	24	1	5	-	-	5	39
<i>Providencia spp</i>	-	-	-	-	-	-	-	1	1
<i>Pseudomonas aeruginosa</i>	-	1	6	-	-	-	-	3	10
<i>Pseudomonas spp</i>	-	2	5	-	2	-	-	2	11
<i>Salmonella anatum</i>	-	-	-	-	-	-	-	1	1
<i>Salmonella cerro</i>	-	-	-	-	-	-	-	1	1
<i>Salmonella hadar</i>	-	-	-	-	1	-	-	-	1
<i>Salmonella iava</i>	-	-	-	-	-	-	-	1	1
<i>Salmonella javiana</i>	-	-	-	-	4	-	-	-	4
<i>Salmonella lexington</i>	-	-	-	-	-	3	-	-	3
<i>Salmonella weltevreden</i>	-	-	-	-	1	-	-	-	1
<i>Staphylococcus albus</i>	-	1	7	2	3	-	-	4	17
<i>Staphylococcus aureus</i>	2	2	5	-	2	-	1	-	12
<i>Staphylococcus epidermidis</i>	-	1	3	1	-	-	-	4	9
<i>Staphylococcus spp</i>	1	3	9	4	6	-	-	16	39
<i>Streptococcusagalactiae</i>	-	-	-	1	-	-	-	-	1
<i>Streptococcus equisimilis</i>	-	-	-	-	-	-	1	-	1
<i>Streptococcus faecalis</i>	-	-	1	-	-	-	-	-	1
<i>Streptococcus spp</i>	-	-	5	1	3	-	-	5	14
<i>α Streptococcus spp</i>	-	3	20	2	12	1	-	5	43
Jumlah	14	66	490	30	98	7	2	128	835

Sumber : Laporan tahunan Pusat Penyelidikan Penyakit Ternakan 1995, Kepayan

Unggas

Jadual 3b. Isolasi Bakteria

Kuman yang diasingkan	Ayam	Burung	Itik	Puyuh	Turki	Jumlah
<i>Aspergillus flavus</i>	1	-	-	-	-	1
<i>Bacillus cereus</i>	4	-	-	-	-	4
<i>Bacillus</i> spp	5	3	-	-	-	8
<i>Candida albicans</i>	1	-	-	-	-	1
<i>Citrobacter</i> spp	-	1	-	-	-	1
<i>Corynebacterium</i> spp	2	-	-	-	-	2
α <i>Corynebacterium</i> spp	1	-	-	-	-	1
<i>Enterobacter</i> spp	3	-	-	-	-	3
<i>Escherichia coli</i>	95	2	3	2	1	103
<i>Klebsiella</i> spp	20	2	2	1	-	25
<i>Micrococcus</i> spp	2	-	-	1	-	3
<i>Pasteurella haemolytica</i>	5	-	-	-	-	5
<i>Pasteurella multocida</i>	2	-	-	4	-	6
<i>Pasteurella multocida</i> (Type D)	1	-	-	-	-	1
<i>Pasteurella</i> spp	3	-	-	-	-	3
<i>Penicillium</i>	-	1	-	-	-	1
<i>Proteus mirabilis</i>	1	-	-	-	-	1
<i>Proteus morganii</i>	1	-	-	-	-	1
<i>Proteus</i> spp	20	-	3	-	-	23
<i>Pseudomonas aeruginosa</i>	8	-	-	-	-	8
<i>Pseudomonas</i> spp	2	-	1	-	-	3
<i>Salmonella amsterdam</i>	1	-	-	-	-	1
<i>Salmonella anatum</i>	3	-	-	-	-	3
<i>Salmonella emek</i>	4	-	-	-	-	4
<i>Salmonella enteritidis</i> Phage Type 4	28	-	-	10	1	39
<i>Salmonella enteritidis</i> Phage Type 13a	48	-	-	-	-	48
<i>Salmonella hadar</i>	-	-	-	3	-	3
<i>Salmonella isangi</i>	3	-	-	1	-	4
<i>Salmonella kentucky</i>	-	-	-	1	-	1
<i>Salmonella tennessee</i>	1	-	-	-	-	1
<i>Salmonella weltevreden</i>	1	-	-	-	-	1
<i>Serratia</i> spp	-	-	1	-	-	1
<i>Staphylococcus albus</i>	9	3	2	1	-	15
<i>Staphylococcus aureus</i>	18	-	-	1	-	19
<i>Staphylococcus epidermidis</i>	11	-	-	-	-	11
<i>Staphylococcus</i> spp	6	-	1	-	-	7
<i>Streptococcus</i> spp	2	-	-	-	-	2
α <i>Streptococcus</i> spp	11	2	-	-	-	13
Jumlah	323	14	13	25	2	377

Sumber : Laporan tahunan Pusat Penyelidikan Penyakit Ternakan 1995, Kepayan

BAHAGIAN HAEMATOLOGI & KIMIA KLINIKAL

Jadual 4. Bilangan sampel positif berdasarkan jenis haiwan dan parasit darah.

Parasit Darah	Anjing	Ayam	Lembu	Jumlah
<i>Anaplasma</i> spp	-	-	60	60
<i>Babesia canis</i>	3	-	-	3
<i>Babesia gibsoni</i>	1	-	-	1
<i>Babesia</i> spp	-	-	8	8
<i>Hepatozoan canis</i>	7	-	-	7
<i>Microfilaria</i> spp	6	-	5	11
Mixed infection of <i>Anaplasma</i> spp & <i>Theileria</i> spp	-	-	6	6
Mixed infection of <i>Babesia</i> spp & <i>Theileria</i> spp	-	-	1	1
Mixed infection of <i>Theileria</i> spp & <i>Microfilaria</i> spp	-	-	6	6
<i>Plasmodium</i> spp	-	14	-	14
<i>Sarcocystis</i> spp	-	-	6	6
<i>Theileria</i> spp	-	-	128	128
Jumlah	17	14	220	251

Sumber : Laporan tahunan Pusat Penyelidikan Penyakit Ternakan 1995, Kepayan

Ujian Contoh Susu Oleh Seorang Kakitangan

BAHAGIAN PARASITOLOGI
Nematodes

Jadual 5. Bilangan contoh yang positif mengikut spesies, jenis parasit dan daerah

Spesies	Parasit	Daerah	Bilangan Contoh
Anjing	<i>Ancylostoma</i> spp	Kota Kinabalu	2
	<i>Dirofilaria immitis</i>	Tawau	1
Ayam	<i>Ascaridia galli</i>	Kota Kinabalu	5
	<i>Ascaridia galli</i> & <i>Heterakis gallinae</i>	Kota Kinabalu	1
	<i>Tetrameres americana</i>	Kota Kinabalu	1
Bebiri	<i>Strongyles</i> spp	Ranau	32
		Tawau	14
	<i>Strongyloides</i> spp	Ranau	1
Kambing	<i>Haemonchus contortus</i>	Papar	2
		Penampang	1
	<i>Strongyles</i> spp	Beaufort	1
		Kota Belud	6
		Kota Kinabalu	1
		Kota Marudu	21
		Papar	36
		Penampang	2
		Tambunan	1
		Tawau	20
	Jumlah		158

Sumber : Laporan tahunan Pusat Penyelidikan Penyakit Ternakan 1995, Kepayan

(Cestode)

Jadual 6. Bilangan contoh yang positif mengikut spesies , jenis parasit dan daerah

Spesies	Parasit	Daerah	Bilangan Contoh
Bebiri	<i>Moniezia</i> spp	Ranau	11
Kambing	<i>Moniezia</i> spp	Beaufort	2
		Tawau	1
Jumlah			14

Sumber : Laporan tahunan Pusat Penyelidikan Penyakit Ternakan 1995, Kepayan

BAHAGIAN SEROLOGI

Jadual 7. Ujian serologi (Bahagian mammalia)

Ujian	Bil. kes	Bil. contoh	Keputusan		
			Titer +ve	Ragu	Titer -ve
Melioidosis (Serum Agglutination Test)	55	371	15	40	316
Melioidosis (Enzyme Linked Immunosorbent Assay)	38	1,697	17	29	1,651
Melioidosis (Complement Fixation Test)	3	222	2	0	220
Caseous Lymphadenitis (Agar Gel Precipitation Test)	124	1,316	8	0	1,308
Leptospirosis (Microscopic Agglutination Test)	44	1,191	182	142	867
Brucellosis (Complement Fixation)	151	2,038	9	26	1,923
Blue Tongue (Agar Gel Immunodiffusion Test)	5	99	17	4	58
Bovine Viral Diarrhoea (Serum Neutralization Test)	1	141	71	0	70
Infectious Bovine Rhinotracheitis (Serum Neutralization Test)	4	185	529	0	133
Johne's (Complement Fixation Test)	134	1,789	26	0	1,761

Jadual 8. Ujian serologi (Bahagian Unggas)

Ujian	Bil. kes	Bil. contoh	Keputusan		
			Titer +ve	Ragu	Titer -ve
Newcastle disease (Haemaggulutination & Haemagglutination Inhibition Test)	171	1,466	12,012	0	265
Egg drop syndrome (Haemaggulutination Inhibition Test)	7	53	40	0	13
Infectious bursal disease (Agar Gel Percipitation Test)	146	1,356	656	0	700
Infectious bronchitis (Agar Gel Percipitation Test)	76	682	42	0	640
Avian encephalomyelitis (Agar Gel Percipitation Test)	17	158	99	0	59
Marek's disease (Agar Gel Percipitation Test)	3	31	21	0	10
Reovirus (Agar Gel Percipitation Test)	6	88	1	0	87
Duck Viral Hepatitis (Serum Neutralization Teat)	1	5	0	0	5

Sumber : Laporan tahunan Pusat Penyelidikan Penyakit Ternakan 1995, Kepayan

BAHAGIAN VIROLOGI

Jadual 9. Isolasi virus

Penyakit	Bil. kes	Bil. contoh	Keputusan		
			Positif	Ragu	Negatif
Infectious Bronchitis Virus (Egg Inoculation)	120	447	29	0	91
Infectious Laryngotracheitis Virus (Egg Inoculation)	16	60	1	0	15
Infectious Bursal Disease (Egg Inoculation)	66	242	13	0	53
Newcastle Disease (Haemagglutination)	120	447	29	0	91
Avian Encephalomyelitis (Egg Inoculation)	1	2	0	0	1
Fowl Pox (Egg Inoculation)	3	10	1	0	2
Parvovirus (Haemagglutination)	3	3	0	0	3

Sumber : Laporan tahunan Pusat Penyelidikan Penyakit Ternakan 1995, Kepayan

KESIHATAN AWAM VETERINAR DAN KUARANTIN

Bahagian ini ditubuhkan pada tahun 1986 yang diketuai oleh seorang pegawai veterinar di bawah pentadbiran pegawai kanan Bahagian Epidemiologi dan Perubatan Veterinar di Ibu Pejabat JPHPT.

Bahagian Kesihatan Awam Veterinar dan Kuarantin dibahagikan kepada unit-unit kecil seperti berikut:

- * Loji Pemprosesan Ayam Desa.
- * Terminal Lapangan Terbang Antarabangsa Kota Kinabalu.
- * Mas Kargo, Lapangan Terbang Antarabangsa Kota Kinabalu.
- * Pelabuhan Kota Kinabalu.
- * Jeti Feri Kota Kinabalu.
- * Stesen Kuarantin Kinarut.
- * Stesen Kuarantin Pulau Menggalum.
- * Pejabat Am Kesihatan Awam Veterinar dan Kuarantin

OBJEKTIF

- * memberi perkhidmatan pemeriksaan daging dilojii Pemprosesan Ayam Desa serta pemeriksaan hasil ternakan yang diimport masuk ke negeri ini.
- * mengawal pergerakan haiwan serta penyembelihan haram kerbau betina.
- * menjalankan analisa makmal untuk menentukan bahawa daging dan hasil sampingan ternakan adalah bermutu serta bebas daripada penyakit zoonotik.
- * mengadakan pemeriksaan mengejut di rumah sembelih dan mengawasi penyembelihan kerbau betina.
- * memeriksa ternakan yang memerlukan sijil pergerakan dan sijil kesihatan.
- * menguatkuasakan undang-undang Ordinan Haiwan 1962 di semua pintu masuk ke negeri ini.

PERKHIDMATAN KUARANTIN

Terdapat tiga buah stesen kuarantin di Sabah.

- * Pulau Menggalum
- * Stesen Kuarantin Kinarut
- * Stesen Kuarantin Sebatik

Dalam tahun 1995, sebanyak 224 ekor binatang telah dikuarantin. Sebilangan besar binatang yang dikuarantin ialah ayam sabung, ayam kampong anjing dan kucing (jadual 1).

Jadual 1. Bilangan haiwan dikuarantin 1995

Bilangan	Jenis Ternakan	Jumlah
1	Anjing	46
2	Kucing	22
3	Ayam sabung	61
4	Ayam Kampung	47
5	Arnab	6
6	Merpati	26
7	Burung kesayangan	11
8	Iguana	4
9	Tiong	1
Jumlah Keseluruhan		224

Sumber : Laporan tahunan Kesihatan Veterinar Awam dan Kuarantin 1995

Jadual 2. Aktiviti Penguatkuasaan

Aktiviti	Jan	Feb	Mac	Apr	Mei	Jun	Jul	Ogo	Sep	Okt	Nov	Dis	Jumlah
Pemeriksaan	31	28	27	26	28	32	23	22	29	28	29	34	337
Serbuhan	2	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	5
Risikan	1	1	1	2	1	3	3	3	3	2	3	5	28
Rondaan	3	4	3	3	2	3	1	2	4	1	1	2	29
Bil. Tindakan	37	35	31	31	31	38	27	28	36	31	33	41	399
Rampasan	2	2	3	3	-	-	2	9	1	-	-	6	28
Bil. Kes	2	2	3	3	0	0	2	9	1	0	0	6	28
Barang rampasan													
Kuantiti (kg)	-	-	35	65.5	-	-	-	36	507	-	30	30	703.5
Nilai (RM)	-	-	525	983	-	-	-	306	760.5	-	360	-	2934.5

Sumber : Laporan tahunan Kesihatan Veterinar Awam dan Kuarantin 1995

Aktiviti penguatkuasaan yang telah dijalankan sepanjang tahun 1995 telah dapat merampas barang berharga RM 2,934.50. Diantara lain aktiviti penguatkuasaan ialah pemeriksaan, serbuhan, risikan dan rondaan (Jadual 2).

PENYEMBELIHAN TERNAKAN

Sebanyak 6,798 ekor lembu import telah disembelih dalam tahun ini. Sebilangan besar lembu ini disembelihkan di kawasan Kota Kinabalu (4,467 ekor) dan Sandakan (1,752 ekor).

Bilangan lembu tempatan yang disembelih ialah 2,283. Sebilangan besarnya disembelih di Keningau (350 ekor), Kota Belud (542 ekor), Sandakan (467 ekor) dan Kudat (202 ekor).

Jumlah kerbau yang disembelih ialah 2,385 ekor. Daripada jumlah ini 196 ekor adalah betina, berbanding dengan 353 ekor kerbau betina dalam tahun 1994.

Penyembelihan khinzir pada tahun 1995 ialah sebanyak 107,221 ekor dengan penyembelihan terbanyak ialah di Kota Kinabalu.

Jadual 2. Penyembelihan ternakan 1995

Daerah	Bilangan Ternakan Yang Disembelih										
	Lembu Diimport			Lembu Tempatan			Jumlah Lembu	Kerbau			
	Jantan	Betina	Jumlah	Jantan	Betina	Jumlah		Jantan	Betina	Jumlah	
Kota Kinabalu	4,467	-	4,467	179	27	206	4,673	891	110	1,001	42,409
Penampang	-	-	-	-	-	-	-	72	3	75	8,945
Tuaran	-	-	-	14	2	16	16	111	37	148	2,192
Beaufort	-	-	-	8	-	8	8	126	-	126	1,145
Sipitang	-	-	-	2	-	2	2	200	-	200	458
Menumbok	-	-	-	-	1	1	1	1	-	1	-
Kuala Penyu	-	-	-	4	1	5	5	52	2	54	-
Membakut	-	-	-	-	-	-	-	9	1	10	-
Papar	-	-	-	-	-	-	-	200	-	200	1,444
Kota Belud	-	-	-	541	1	542	542	3	1	4	-
Ranau	-	-	-	131	23	154	154	53	5	58	408
Kudat	-	-	-	196	6	202	202	113	3	116	1,103
Kota Marudu	-	-	-	192	-	192	192	157	1	158	1,056
Keningau	-	-	-	350	-	350	350	46	-	46	8,865
Tenom	-	-	-	110	24	134	134	154	33	187	1,000
Tambunan	-	-	-	3	1	4	4	-	-	-	640
Sandakan	1,752	-	1,752	467	-	467	2,219	-	-	-	21,871
Tawau	321	-	321	-	-	-	321	-	-	-	13,117
Lahad Datu	231	27	258	-	-	-	258	1	-	1	2,568
Jumlah	6,771	27	6,798	2,197	86	2,283	9,081	2,189	196	2,385	107,221

Sumber : Laporan Tahunan Statistik 1995

RINGKASAN IMPORT

Jumlah nilai import ternakan dan hasil ternakan untuk tahun 1995 bertambah sebanyak 3.02% kepada RM 130.61 juta berbanding dengan RM 126.77 juta dalam tahun 1994. Import hasil ternakan yang menyumbang sebanyak 82.27% dari jumlah import mencatatkan penambahan sebanyak 0.76% kepada RM 107.46 juta. Hasil tenusu bernilai RM 78.08 juta merupakan komoditi utama yang diimport manakala lembu untuk sembelih dan biakkaka bernilai RM 14.46 juta merupakan ternakan hidup yang terbanyak diimport.

RINGKASAN EKSPORT/EKSPORT SEMULA

Jumlah nilai eksport dan eksport semula untuk tahun 1995 bertambah 88.87% kepada RM 15.3 juta berbanding dengan RM 8.1 juta dalam tahun 1994. Komoditi-komoditi eksport dan eksport semula terdiri daripada ayamitik, binatang kesayangan sebanyak RM 4.75 juta, telur, daging lembu, daging khinzir, daging ayam dan hasil tenusu bernilai RM 7.99 juta dan RM 2.56 juta bagi kulit dan bulu itik dan debagainya.

Jadual 1. Penyata import dan eksport 1995

Kategori	Kumpulan	Subkumpulan	Unit	Import		Eksport	
				Kuantiti	Nilai (RM)	Kuantiti	Nilai (RM)
Haiwan	Lembu	Pembiaik pedaging	ekor	81	212,463.15		
		Pembiaik tenusu	ekor	645	2,475,018.83		
		Penggemuk	ekor	3085	3,465,067.07		
		Sembelih	ekor	5669	8,311,065.85	1,064.00	1,896,694.00
	Kambing	Pembiaik	ekor	1234	255,342.13	3.00	1,100.00
		Bebiri	ekor	310	243,930.70		
	Khinzir	Pembiaik	ekor	431	951,488.30	378.00	143,700.00
		Sembelih	ekor			2,690.00	1,030,650.00
	Rusa	Pembiaik	ekor	38	104,836.60		
	Telur tetas	Telur ayam (pedaging)	biji	1929600	1,427,912.35		
		Telur itik (pembiaik pedaging)	biji	6120	8,691.12		
Anak ayam sehari	Pedaging	Pedaging	ekor	349625	635,538.92	768,644.00	1,277,970.00
		Pembiaik pedaging	ekor	222596	1,251,830.92		
		Ayam kampung	ekor			7,209.00	11,512.00
		Penelur	ekor	795375	1,727,662.61	38,000.00	88,240.00
		Pembiaik penelur	ekor	4500	26,035.00		
	Anak itik sehari	Pedaging	ekor	21830	37,007.70	53,820.00	132,473.00
		Pembiaik pedaging	ekor	620	1,300.00		
	Penelur	ekor				24,150.00	60,135.00
	Anak angsa sehari	Pedaging	ekor			390.00	4,208.00
		Pembiaik pedaging	ekor			20.00	100.00
Anak turki sehari	Pedaging	ekor				22.00	220.00
	Anak puyuh sehari	Pedaging	ekor			3,100.00	3,050.00
		Penelur	ekor			2,400.00	2,120.00
	Ayam	Pedaging	ekor			2.00	50.00
		Pembiaik ayam kampung	ekor	1	20.00	1,023.00	2,670.00
Itik	Sembelih	ekor				500.00	7,200.00
	Ayam mutiara	Pedaging	ekor			100.00	250.00
	Burung unta	Pembiaik	ekor	5	25,000.00		
Arnab	Pembiaik pedaging	ekor				400.00	4,700.00
	Kesayang	ekor	2	50.00	70.00		700.00

Kategori	Kumpulan	Subkumpulan	Unit	Import		Eksport	
				Kuantiti	Nilai (RM)	Kuantiti	Nilai (RM)
	Ayam sabung	Sukan	ekor	1090	224,269.77	219	31,115.00
	Emu	Pembiaik	ekor			16,718.12	
	Burung	Kesangan/timangan	ekor	901	4,064.99	4	960.00
Anjing	Kesayangan	ekor		125	80,256.01	39	17,770.00
	Kerja	ekor				18	9,000.00
Kucing	Kesayangan	ekor		31	9,553.70	22	6,350.00
Keldai	Kesayangan	ekor		2	7,528.46		
Hamster	Kesayangan	ekor		30	270.00		
Beruang		ekor		6	6,060.00	6	3,000.00
Binturong	Kesayangan	ekor				1	1,000.00
Kuda	Pembiaik	ekor		25	177,756.06	4	5,000.00
Iguana	Pet	ekor		4	2,400.00	2	200.00
Singa		ekor		8	30,464.97	8	4,000.00
Monyet		ekor		1	505.00	1	500.00
Kuda padi (pony)	Pembiaik	ekor		2	15,905.20		
Ular	Kesayangan	ekor		480	11,550.00		
Harimau		ekor		3	81,294.90	3	1,500.00
Jumlah Kecil						21,828,858.43	4,748,137.00
Hasil ternakan	Daging lembu	Ofal (beku)	kg	353,825	120,9620.98	600	2,280.00
		Bahagian bku	kg	1,944,907	122,52606.49	5,500	71,283.00
		Karkas beku	kg	487	2792.95		
		Proses	kg	89,921	713114.07	1,210	10,505.90
Daging kambing	Bahagian beku	kg		33,950	159,179.31	1,250	7,685.00
		Karkas beku	kg	4,669	18,776.94	150	825.00
		Proses	kg	60	429		
Daging bebir	Bahagian beku	kg		184,085	106,0189.92	895	8,912.50
		Karkas beku	kg	43,044	21,9952.66		
		Proses	kg	60	558		
Daging kinzir	Ofal beku	kg		9,629	50,183.78		
		Bahagian beku	kg			11,430	199,290.00
		Proses	kg	69,870	61,5287.8		
Daging ayam	Ofal beku	kg				16,500	33,060.00
		Bahagian beku	kg	1,593,361	76,68840.36	301,002	1,720,695.98
		Karkas beku	kg	32,800	17,4598.37	37,600	192,200.00
		Proses	kg	866,401	46,45424.3	43,846	267,776.00
Daging/D.lembu	Proses	kg		130	1898		
	Karkas beku	kg		1,456	10,787.2	9,000	56,900.00
		Proses	kg	19,769	133,463.54		
Daging angsa	Proses	kg		488	6816.05		
	Bahagian beku	kg		611	1921.93		
		Karkas beku	kg	897	3786.97		
Daging turki	Proses	kg		7,583	75,061.98		
	Karkas beku	kg		800	16,505		
		Proses	kg	328,620	113,891.91		
Daging merpati	Karkas beku	kg				13,964,700	1,739,372.00
Telur segar	Telur ayam	biji					
Telur proses	Telur itik awet	biji					

Kategori	Kumpulan	Subkumpulan	Unit	Import		Eksport	
				Kuantiti	Nilai (RM)	Kuantiti	Nilai (RM)
Hasil tenuku	Telur itik asin	biji	648,970	217333.63			
	Susu cecair	kg	573,044	1258867.2			
		liter	6,940	12880.17	691,292	1,420,792.48	
	Susu cecair konsentrat	kg	7,113,279	23435324.65	215,256	613,157.80	
	Susu tepung	kg	3,418,741	39526250.21	62,295	608,215.32	
	Susu tepung, manis, konsentrat	kg	2,940	28212.9	5,200	14,400.00	
	Mentega	kg	266,751	1770925.99	3,742	34,271.84	
	Keju	kg	107,560	930599.38	2,546	38,729.20	
	Minyak sapi	kg	4,757	35187.01			
	Susu kultur	kg	75,259	369435.61			
	Yogurt	kg	25,701	108890.38			
	Aiskrim	kg	1,425,835	7650007.79	209,040	937,799.79	
	Krim	kg	17,211	89640.1			
	Lain-lain	kg	608,056	2868219.04	1,975	13,329.25	
Jumlah Kecil				107,457,461.57		7,991,481.06	
Lain-lain	Sarang burung	Proses	kg		928	1,990,225.00	
	Kulit	Kulit lembu	keping		1,250	31,890.00	
		Kulit biawak	keping		10,000	85,000.00	
	Bulu	Bulu itik	kg		50,200	234,300.00	
	Semen	Semen lembu	dos	950	24531.12		
			straw	2,000	83244.89		
	Mil daging & tulang		kg	1,406,398	1216088.59	205,000	83,538.12
	Mil ofal		kg		250,600	128,066.00	
	Minyak ofal		kg		13,937	8,416.04	
	Jumlah Kecil			1,323,864.60		2,561,435.16	
Jumlah				130,610,184.60		15,301,053.22	

Sumber : Laporan Tahunan Import & Eksport 1995 Bahagian Perubatan Veterinar & Epidemiologi

BAHAGIAN PENYELIDIKAN DAN PERANCANGAN

Belanjawan untuk melaksanakan projek-projek Jabatan telah diperuntukkan daripada kerajaan negeri dan juga persekutuan. Jumlah projek yang dibiayai ialah 27 buah, jadual 1 menunjukkan Belanjawan Mengurus dan Pembangunan untuk 1995.

Jumlah peruntukan pembanggunaan dari kerajaan tempatan dan persekutuan pada tahun ini ialah sebanyak RM 27,993,500. Sehingga Disember 1995, jumlah yang dibelanjakan ialah sebanyak RM 25,847,238.57 iaitu 93% daripada jumlah diperuntukan.

Jadual 1. Peruntukan dan Perbelanjaan Pembangunan 1995

Butiran	Aktiviti	Peruntukan	Perbelanjaan Sebenar
D28 0200 0001	Pusat Pembibitan Temakan (Persekutuan)	320000	266503
D28 0200 0002	Pusat Pembibitan Temakan	243900	173419
D28 0200 0003	Pusat Penyelidikan Penyakit Temakan (Persekutuan)	450000	426542
D28 0200 0004	Pusat Penyelidikan Penyakit Temakan	200000	180466
D28 0200 0005	Stesen Kuaratin (Persekutuan)	850000	822152
D28 0200 0006	Stesen Kuaratin	190000	182983
D28 0200 0007	Stesen Pembibitan Temakan Sebrang	1400000	1372735
D28 0200 0008	Stesen Pembibitan Temakan Tawau	326000	310527
D28 0200 0009	Kereta-kereta & Perahu-perahu	104000	58958
D28 0200 0010	Pembibitan Padang Ragut	141000	118413
D28 0200 0011	Bangunan-bangunan	465000	459179
D28 0200 0012	Projek Pembangunan Ayam	250,000	246,850
D28 0200 0013	Projek Temakan Pekebun Kecil	50,000	45,726
D28 0200 0014	Pusat Pembibitan & Penyelidikan Kerbau, Telupid (Persekutuan)	270,000	248,442
D28 0200 0015	Penyelidikan Padang Temakan (Persekutuan)	240,000	228,335
D28 0200 0016	Projek Pembibitan & Pembangunan Padang Temakan	93,200	83,411
D28 0200 0017	Projek Lembu Tenuku (Persekutuan)	1,280,000	1,246,085
D28 0200 0018	Projek Lembu Tenuku	3,155,000	3,073,530
D28 0200 0019	Pusat Pembibitan Kambing	314,900	293,940

Butiran	Aktiviti	Peruntukan Asal	Perbelanjaan Sebenar
D28 0200 0020	Projek Pembangunan Babi	200,000	197,245
D28 0200 0021	Projek Pembangunan Itik	300,000	297,573
D28 0200 0022	Projek Kerbau Telupid	345,000	320,710
D28 0200 0023	Projek Kemajuan Payau	117,200	105,949
D28 0200 0024	Pusat Latihan Menternak (Persekutuan)	570,000	52,768
D28 0200 0025	Pusat Latihan Menternak	152,000	123,878
D28 0200 0026	Projek Pembangunan Ekonomi & Epidemiologi Veterinari	200,000	192,781
D28 0200 0027	Skim Bantuan Kerbau	141,000	105,409
D28 0200 0028	Skim Pawah	67,000	64,471
D28 0200 0029	Pengeluaran Maknanaan Ternakan	362,000	345,509
D28 0200 0030	Pusat Menternak Lembu Dara (Persekutuan)	540,000	447,037
D28 0200 0031	Pusat Menternak Lembu Dara	220,000	218,037
D28 0200 0032	Kemudahan Perkhid. Pengembangan Ternakan (Persekutuan)	430,000	424,038
D28 0200 0033	Kemudahan Perkhidmatan Pengembangan Ternakan	224,500	215,076
D28 0200 0034	Projek Pembangunan Arnab (Persekutuan)	90,000	79,007
D28 0200 0035	Projek Pembangunan Arnab	100,000	82,193
D28 0200 0036	Program Pengeluaran Kambing & Biri-biri (Persekutuan)	880,000	865,946
D28 0200 0037	Projek Penghapusan Sisa Binatang	60,000	7,121
JUMLAH		15,341,700	13,982,944

Sumber : Laporan Kewangan Tahunan 1995

Jadual 2. Peruntukan dan Perbelanjaan 1995

Butiran	Aktiviti	Peruntukan	Perbelanjaan Sebenar
S31 0100 0001	Gaji & Emolumen	9,368,400	9,113,953.68
S31 0100 0002	Perbelanjaan Pentadbiran	31,000	26,129.64
S31 0200 0002	Pelajaran Haiwan	135,000	131,770.18
S31 0300 0002	Ubat-ubatan & Perkakas-perkakas	535,000	532,348.99
S31 0400 0002	Elektrik	180,000	175,318.46
S31 0500 0002	Bahan-bahan Makanan	645,000	401,373.96
S31 0600 0002	Elaun Hitungan Batu & Basikal	30,500	420.72
S31 0700 0002	Buruh	300,000	273,695.3
S31 0800 0002	Penyelenggaraan Bangunaan Sementara	50,000	49,115.93
S31 0900 0002	Pengendalian & Penyelenggaraan Loji, Kenderaan & Perkakas	310,000	250,832.84
S31 1000 0002	Pengendalian & Penyelenggaraan Stesen	85,000	82,010.01
S31 1100 0002	Pengendalian & Penyelenggaraan Perahu Lanca Jabatan	15,000	14,206.16
S31 1200 0002	Pengendalian & Penyelenggaraan Kilang Makanan Ternak, Kepayan	40,000	35,332.57
S31 1300 0002	Pengendalian & Penyelenggaraan Unit Ayamitik	20,000	11,713.35
S31 1400 0002	Pengendalian & Penyelenggaraan Unit Pembibitan Babi	25,000	21,961.81
S31 1500 0002	Pencetakan & Alatulis	40,000	39,764.2
S31 1600 0002	Pembelian & Penggantian Mesin Pemotong Rumput	3,000	2,700
S31 1700 0002	Pembelian Alat-alat Kelengkapan & Barang-barang Stor	50,000	47,796.95
S31 1800 0002	Telefon	117,000	111,192.27
S31 1900 0002	Pengangkutan & Perjalanan	250,000	194,376.1
S31 2000 0002	Bayaran Air	18,000	8,142.3

Butiran	Aktiviti	Peruntukan Asal	Perbelanjaan Sebenar
S31 2100 0002	Pengendalian & Penyelenggaraan Unit Arnab	40,000	31,117.95
S31 2200 0002	Pengendalian & Penyelenggaraan P. Pembiakan Kambing, Bongawan	10	0
S31 2300 0002	Pengendalian & Penyelenggaraan Kaurantin Kandang Anjing & Kucing	15,000	10,991.37
S31 2400 0002	Pengendalian & Penyelenggaraan Ran. Pendaftaran Suntikan Kerbau	15,000	9,693.57
S31 2500 0002	Pengendalian & Penyelenggaraan Unit Burung Puyuh	20,000	18,991.65
S31 2600 0002	Pengendalian & Penyelenggaraan Unit Angsa	20,000	18,965.45
S31 2700 0002	Pengendalian & Penyelenggaraan Unit Pemeriksaan Daging	20,000	18,464.25
S31 2800 0002	Pengendalian & Penyelenggaraan Unit Audio Visual	20,000	10,659.5
S31 2900 0002	Pengendalian & Penyelenggaraan Perpustakaan	20,000	19,902.72
S31 3000 0002	Pameran & Pertunjukan	10,000	3,686.11
S31 3100 0002	Banci Temakan	30,000	24,541.58
S31 0100 0003	Perkakas, Mesin Taip & Kelengkapan Pejabat	26180	159,872
S31 0200 0003	Pembelian & Pemggantian Injin Dalam/Sangkut, Jonkong & Perahu	20,000	18,800
S31 0300 0003	Pembelian Kenderaan	60,000	40,950
S31 0400 0003	Bantuan Musim Kemarau/Banjir & Gantirugi Penyembelihan yg diwajibkan	10	0
S31 0500 0003	Pembelian & Penggantian Alat Hawa	4,000	3,880
S31 3200 0002	Tambang	83,700	83,508
JUMLAH		12,651,800	11,864,294.57

Sumber : Laporan Kewangan Tahunan, 1995

UNIT PERPUSTAKAAN

Menyediakan khidmat sokongan teknikal kepada semua kakitangan lapangan, penyelidik dan pelatih.

PERANAN DAN FUNGSI

- * Mengumpul dan menyimpan maklumat untuk setiap kakitangan Jabatan.
- * Menyediakan buku teks dan juga bahan-bahan rujukan.
- * mewujudkan mini perpustakaan di setiap pejabat wilayah

Jadual 1 dan 2 secara ringkas menunjukkan koleksi buku dan peminjaman buku dari tahun 1990 hingga 1995.

Jadual 1. Koleksi Buku

Tahun	Perpustakaan Haiwan							
	Kepayan	PLMB	HQ	Keningau	Sandakan	Tawau	Kota Belud	Beaufort
1990	392	289	359	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
1991	999	329	424	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
1992	1,070	483	460	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
1993	2,417	579	729	125	247	131	159	307
1994	2,631	N.A.	915	189	352	135	164	312
1995	2,773	659	919	189	377	143	164	311

Sumber : Laporan Perpustakaan JPHPT, 1995

Jadual 2. Jumlah peminjam buku

Tahun	Perpustakaan Haiwan							
	Kepayan	PLMB	HQ	Keningau	Sandakan	Tawau	Kota Belud	Beaufort
1990	45	50	17	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
1991	139	170	14	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
1992	103	161	13	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
1993	104	151	25	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
1994	49	N.A.	8	3	14	6	N.A.	6
1995	111	65	18	3	14	6	-	7

Sumber : Laporan Perpustakaan JPHPT, 1995

PROJEK PEMBAIKAN PADANG RAGUT*

Pengenalan

Kebanyakan keluarga penduduk desa mempunyai ternakan kerbau, lembu dan kambing, tetapi tidak mempunyai tanah yang luas untuk menampung keperluan ragutan. Oleh itu, beberapa kawasan tanah negeri ini, telah diwartakan menjadi padang ragutan ternakan bagi ternakan kepunyaan para penduduk desa. Sehingga ke hari ini, sebanyak 256 buah padang ragutan yang telah diwartakan dengan keluasan berjumlah 101,183 ekar yang terbiar di Bahagian Pedalaman dan Pantai Barat Negeri ini.

Pembangunan dan pembaikan kawasan ini dimulakan pada Rancangan Malaysia-1 dan Rancangan Malaysia -3 tetapi terhenti pada tahun 1980 disebabkan oleh kekurangan kewangan. Pada Rancangan Malaysia -6 projek ini dibangun semula dan sebanyak RM 800,000.00 telah diperuntukan bagi pembangunan dan pengendalian.

Matlamat Projek

Projek dilaksanakan kearah matlamat-matlamat berikut:

- Membantu para penduduk desa untuk membangun dan pembaikan padang ragut dengan memberi alat-alat dan perkakas pemagaran dengan melibatkan para penduduk desa menjalankan kerja-kerja secara gotong-royong.
- Menggunakan tanah secara maksima bagi ragutan ternakan dan seterusnya pengeluaran ternakan.
- Meningkatkan produktiviti padang ragutan melalui penyerapan pengurusan ternakan moden.

Huraian Projek

Untuk memudahkan pengurusan, projek ini dibahagikan kepada dua komponen seperti berikut:

- Padang Ragutan Biasa bagi ternakan kepunyaan para peserta Padang Ragut (Communal Grazing Ground).
- Ladang Mini Ternakan (Mini Livestock Farm, MLF) untuk pengeluaran rumput, pembiakan-bakaan dan pembanyak ternakan dibawah pengurusan AJK Padang Ragut atas seliaan jabatan ini.

a) Padang Ragut Biasa

Sejak permulaan Rancangan Malaysia -6 (1991 - 1995) sebanyak 49 buah Padang ragut daripada 14 buah daerah diseluruh Pantai barat dan Pedalaman Sabah telah mendapat bantuan. Perlaksanaan telah dijalankan secara berperingkat-peringkat. Bantuan bahan-bahan seperti tiang pagar, dawai duri, paku dan peralatan-peralatan lain telah diagih-agihkan kepada semua Padang Ragut.

b) Ladang Mini Ternakan (Mini Livestock Farm MLF)

Pada tahun 1994, dua buah Padang Ragut yang sedang menerima bantuan telah dipilih untuk dibangunkan dan menjadi Ladang Mini Ternakan. Seluas 30 ekar tiap-tiap satu Padang Ragut ini telah dibersihkan, dipagar dan ditanami dengan rumput.

Sebanyak RM 23,940.60 telah dibelanjakan untuk melaksanakan 2 buah MLF yang dibayar terus daripada Ibupejabat.

Laporan Tahunan 1995

Jedual 1. Ringkasan Projek Pembalaikan Padang Ragut

Wil.	Daerah	Padang Ragut	Dawai Duri	Tiang Pagar	Paku	Kayu	Garam Galian	Biji Rumput	Bekas Air	Kolam	Menebas	Tanam Rumput	Memagar	Kandang	Paddock	Lain-lain
1	Tuaran	Tinuan	10	300	-	-	10	-	-	-	5	-	-	-	-	-
	Kuala Penyu	Bundu	-	150	-	-	40	-	-	-	-	-	-	1	2	-
	Beaufort	Nukuhan	10	-	-	-	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kota Belud	Pintasan	-	-	-	-	10	-	1	-	-	-	-	-	-	1*
	Pitas	Kandang Liu Darat	10	500	50	-	15	25	-	-	30	30	30	1	1	-
		Ampongoi♦	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	Ranau	Kibbas	-	-	5	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1▼	1▼
		Kebu	10	300	40	-	5	25	-	-	47	7	-	-	-	-
		Lingkodou	10	300	30	-	2	25	-	-	16	10	-	-	-	-
		Kimoiokhing	10	300	30	-	10	25	-	-	19	6	-	-	-	-
		Kinarutuan	10	300	30	-	3	25	-	-	25	5	-	-	-	-
		Marak-Parak	-	-	-	-	3	25	-	-	5	-	-	-	-	-
	Kota Marudu	Menggaris	15	1,500▲	80	-	3	25	-	-	60	8	140	1	-	1◆
		Magatang	-	-	209	-	5	25	-	-	3	-	5	-	-	-
		Marapok	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		Pamilian	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-
4	Tenom	Gunting Sebrang	10	300	10	-	5	25	-	-	10	10	-	-	-	-
		Pahu	10	200	20	-	10	25	-	-	10	10	-	-	-	-
	Tanahuan	Tuhan	10	200	20	-	10	25	-	-	-	-	-	-	-	-
		Kolombuong	10	200	20	-	10	25	-	-	5	5	-	-	-	-
		Jumlah	141	4,550	544	-	178	300	1	3	231	101	170	3	3	3

UNIT

Dawai Duri = Golong.

Kolam = Buah

* Tangki air dan landasan (stand)

♦ Diberi bantuan dawai duri, tiang pagar & kerja memagar dilaksanakan oleh penduduk kampung.

Tiang Pagar = Batang.

Menebas = Ekar

▲ Tiang pagar jenis Landang-Landaing

◆ Cattle crush

❖ Pondok

Garam Galian = Batang, Kayu = Batang, Tanam Rumput = Ekar

Memagar = Rantai

Kandang = Buah

▼ Tiang pagar jenis Landang-Landaing

◆ Cattle crush

❖ Pondok

KILANG MAKANAN TERNAKAN

Kilang makanan JPHPT Kepayan telah beroperasi sejak 1969 dan mengeluarkan makanan ayam dan Khinzir. Pada tahun 1981/82 kilang ini telah diubahsuai untuk mengeluarkan makanan ruminan dan bukan ruminan. Semua jenis makanan ternakan yang dikeluarkan berbentuk pellet. Kualiti makanan ternakan yang dikeluarkan adalah setanding dengan makanan ternakan komersial di negeri ini. Kebanyakan makanan ternakan yang dikeluarkan di kilang makanan ternakan Kepayan tidak terdapat di pasaran. Kos pengeluaran makanan ternakan per unit adalah lebih rendah (28%) dibandingkan dengan harga makanan ternakan yang terdapat di pasaran. Purata pengeluaran makanan ternakan per tahun adalah di dalam lingkungan 1,000 metrik tan.

OBJEKTIF

- * Menghasil dan mengagihkan makanan ternakan berkualiti pada harga yang rendah kepada ladang ternakan Jabatan.
- * Menjalankan aktiviti penyelidikan dan pembangunan dalam pemprosesan makanan ternakan
- * Menyediakan kemudahan latihan dalam pengeluaran pemakanan ternakan dan teknologi pemprosesan.

Dalam tahun ini kilang makanan telah mengeluarkan 1,307.45 metrik tan makanan yang diedarkan ke ladang-ladang Jabatan (jadual 1).

Jadual 1. Pengeluaran makanan kilang makanan JPHPT

Ladang/Stesen	Jenis Makanan	Metrik Tan
Unit Pembibitan Ternakan Kiansom	Itik Pemulaan	12.6
	Itik Pembiak	167.65
	Merpati Pembiak	2
P.P. Kambing & Unit Demonstrasi, Bongawan	Itik Pemulaan	2.55
	Itik Pembesar	4.25
	Itik Penelur	57.75
	Lembu Pedaging	0.5
	Lembu Tenusu	2.5
	Kambing	132.4
Unit Pembibitan Ternakan Ranau	Arnab Pembesar	1.05
	Arnab Pembiak	1.75
	Lembu Tenusu	0.5
	Lembu Pedaging	0.4
	Bebiri	155.2
JPHPT Pulau Menggalun	Kambing	1.15
Pusat Penyelidikan Penyakit Ternakan Keayna	Arnab Pembesar	0.1
	Arnab Pembiak	0.65
P.P. Kambing & Unit Arnab Purutah, Tambunan	Kambing	52.6
	Arnab Pembesar	4.2
	Arnab Pembiak	4.3

Ladang/Stesen	Jenis Makanan	Metrik Tan
JPHPT Tuaran	Lembu Tenusu	0.2
	Lembu Pedaging	0.2
P.P.T. Timbang Menggaris	Lembu Pedaging	26.3
P.P.T. Wario	Lembu Pedaging	81.25
S.P.T. Sebrang	Lembu Tenusu	263.3
	Lembu Pedaging	128.25
	Lembu Permulaan	54.25
JPHPT. Beaufort	Lembu Tenusu	2.25
P.P.K. Telupid	Lembu Pedaging	9.6
Unit Ternakan Arnab, Nabawan	Arnab Pembesar	4.9
	Arnab Pembiak	4.65
Unit Pembibitan Ternakan, Bantayan	Arnab Pembesar	13.2
	Arnab Pembiak	29.55
	Angsa Pembesar	13.2
	Angsa Pembiak	17.9
	Turki Pembesar	1.1
	Turki Pembiak	9.1
Unit Pembibitan Ternakan, Sinagang	Arnab Pembesar	1.05
	Arnab Pembiak	0.4
P.L.M. Bantayan	Kambing	1.5
	Lembu Tenusu	3.55
	Bebiri	0.75
	Lembu Pedaging	0.5
JPHPT, Batu 14. Sandakan	Itik Pemula	4.5
	Itik Penelur	26
JPHPT, Kota Belud	Lembu Tenusu	1.75
	Lembu Pedaging	0.5
	Kambing	0.05
JPHPT, Penampang	Lembu Pedaging	2.5
JPHPT, Knarut	Arnab Pembesar	0.05
Hari Peladang Kebangsaan, Likas	Lembu Pedaging	0.25
	Kambing	0.25
	Lembu Tenusu	0.25
	Anak Lembu Pemula	0.3
Jumlah		1,307.45

Sumber : Laporan tahunan Kilang makanan JPHPT, 1995

Jadual 2. Kos Purata Makanan Ternakan yang Diproses
Di Kilang Makanan Ternakan JPHPT

Jenis Makanan Ternakan	Kos Per Metrik Tan
Lembu Pedaging	RM 456.97
Lembu Tenusu	RM 503.00
Lembu Permulaan (anak lembu)	RM 576.64
Kambing	RM 510.51
Bebiri	RM 538.07
Itik Permulaan	RM 684.07
Itik Pembesar	RM 619.53
Itik Pembiak	RM 656.40
Itik Penelur	RM 709.18
Arnab Pembesar	RM 612.35
Arnab Pembiak	RM 626.81
Angsa Pembesar	RM 605.92
Angsa Pembiak	RM 619.38
Merpati Pembiak	RM 567.97
Turki Pembesar	RM 582.52
Turki Pembiak	RM 658.85
Itik Pemula (TRT1)	RM 669.48
Itik Pemula (TRT2)	RM 654.46
Itik Pemula (TRT3)	RM 668.18
Itik Pembesar (TRT1)	RM 642.11
Itik Pembesar (TRT2)	RM 626.55
Itik Pembesar (TRT3)	RM 655.03
Itik Pembiak (TRT1)	RM 695.18
Itik Pembiak (TRT2)	RM 669.38
Itik Pembiak (TRT3)	RM 689.23
Itik Penelur (TRT1)	RM 744.93
Itik Penelur (TRT2)	RM 732.17
Itik Penelur (TRT3)	RM 739.83
Angsa Pemula (TRT2)	RM 619.27
Angsa Pembesar (TRT2)	RM 588.22
Angsa Pembiak (TRT2)	RM 627.70
Turki Pemula (TRT2)	RM 634.27
Anak Lembu Pemula (TRT1)	RM 546.95
Anak Lembu Pemula (TRT2)	RM 489.33
Anak Lembu Pemula (TRT3)	RM 557.72
Lembu Tenusu (TRT1)	RM 559.13
Lembu Tenusu (TRT2)	RM 493.21
Lembu Tenusu (TRT3)	RM 528.92
Bebiri (TRT1)	RM 510.35
Bebiri (TRT2)	RM 495.96
Bebiri (TRT3)	RM 463.46
Bebiri (TRT4)	RM 427.33

BAHAGIAN LATIHAN DAN PENGEMBANGAN

Bahagian Latihan dan Pengembangan ditubuhkan untuk pemindahan teknologi yang bertujuan memperbaiki produktiviti dan etika kerja. Bahagian ini dibahagikan kepada dua unit utama iaitu Pusat Latihan Menternak Bantayan dan Unit Pengembangan Khas.

PUSAT LATIHAN MENTERNAK

Pusat Latihan Menternak, Bantayan telah dibina dalam tahun 1989 dan mula mengendalikan kursus-kursus latihan pada bulan Julai 1989. Pada tahun 1995, pusat ini telah melaksanakan 21 kursus, 2 bengkel dan 2 konvensyen dengan seramai 760 peserta. Daripada bilangan peserta tersebut, seramai 518 adalah kakitangan JPHPT, 236 orang adalah penternak dan 6orang peserta daripada agensi lain (jadual 1).

OBJEKTIF

- a) melatih penternak dan orang ramai yang berminat dalam industri penternakan untuk memperolehi pengetahuan dalam teknik-teknik penternakan moden
- b) mengadakan kursus-kursusu untuk kakitangan dalam perkhidmatan jabatan ini dan jabatan-jabatan, agensi-agensi dan badan-badan berkanun lainnya untuk meningkatkan kemahiran dan pengetahuan dalam tugas pengembangan penternakan dan kegiatan pembangunan.

UNIT PENGEMBANGAN KHAS

Unit pengembangan khas (UPK) telah diwujudkan bertujuan untuk mengendalikan aktiviti-aktiviti pengembangan dengan objektif seperti berikut:-

- * mempereratkan lagi tali perhubungan dengan para pengusaha sektor perindustrian ternakan.
- * memberi khidmat nasihat dari segi teknikal dan kemudahan infrastruktur dalam memperhebatkan produksi, peluang kerja dan pendapatan.
- * mengwujudkan dan menyediakan satu sistem maklumat untuk para penternak.

Dalam tahun ini, UPK telah melakukan percetakan sebanyak 18,863 naskah risalah, laporan, minit mesyuarat, kertas kerja, nota syarahan dan 53,276 keping borang resmi dan sijil. Unit ini juga mengagihkan sebanyak 17,595 naskah risalah kepada penternak di wilayah 1 - 6. Aktiviti yang lain ialah membantu pegawai wilayah dll dalam penyediaan alat pandang dengar dan rakaman video.

Jadual 1. Jumlah peserta kursus di Pusat Latihan Menternak

KURSUS	Bilangan			
	Kakitangan	Penternak	*Lain-lain	Jumlah
Pengucapan Awam	8	-	-	8
Induksi Khusus Kump.III Pertama	29	-	-	29
Induksi Khusus Kump. II Kedua	29	-	-	29
Induksi Khusus Kump.I & II	30	-	-	30
Kenaikan Pangkat Kumpulan Sokongan I Skel C	20	-	-	20
Penyakit Kambing & Bebiri	14	-	-	14
Teknik Diagnosa Penyakit	15	-	2	17
Kawalan Mutu Susu	15	-	-	15
BENGKEL				
Kumpulan Menigkat Mutu Kerja	29	-	-	29
Motivasi Pemandu	71	-	-	71
KONVENTSYEN				
Kumpulan Meningkat Mutu Kerja	106	-	-	106
Pembantu Vebterinr	150	-	-	150
UNTUK PENTERNAK				
Ternakan Lembu Tenusu Asas	-	9	-	9
Permanian Beradas	-	17	-	17
Pemerosesan Tanduk Payau	2	12	4	18
Ternakan Ayam	-	38	-	38
Pengurusan Ternakan Asas	-	18	-	18
Ternakan Kambing & Bebiri	-	27	-	27
PENERIMAAN SKIM, BANTUAN & SUBSIDI				
Lembu Tenusu Asas I (Skim Bantuan)	-	16	-	16
Lembu Tenusu Asas II (Skim Bantuan)	-	15	-	15
Ternakan Kerbau I (Skim Bantuan)	-	32	-	32
Ternakan Kerbau II (Skim Bantuan)	-	15	-	15
Ternakan Kambing I (Skim Pawah)	-	15	-	15
Ternakan Kambing II (Skim Pawah)	-	14	-	14
Ternakan Kambing (Pawah Lanjutan)	-	8	-	8
JUMLAH	518	236	6	760

Sumber : Laporan tahunan Bahagian Pengembangan dan Latihan 1995

Jadual 2. Pencetakan risalah

Cetakan	Bilangan
Pengurusan menternak lembu tenusu	2,520 naskah
Panduan Menternak burung puyuh	1,520 naskah
Panduan Menternak ayam kampung	1,520 naskah
Panduan menternak kerbau	1,020 naskah
Pengurusan arnab untuk pengeluaran daging	1,020 naskah
Panduan menternak kambing	1,020 naskah
Penyakit sampar ayam	1,020 naskah
Penyakit hawar berdarah	1,020 naskah
Peranan dan fungsi JPHPT	50 naskah
Jumlah	10,710 naskah
Borang resmi,sijil	53,276 keping
Laporan, minit mesyuarat	6,144 naskah
Aturcara	530 naskah
Kertaskerja, nota syarahan	1,479 naskah

Sumber : Laporan tahunan Bahagian Pengembangan dan Latihan 1995

Salah Seorang Penternak Dengan Pastura Di Ladang Belau

Jadual 3. Pengagihan risalah, artikel dll

Wilayah	Station/daerah/ladang	Jumlah (naskah)
Ibupejabat (H.Q.)	Ibupejabat (H.Q.)	520
1	Penampang	120
2	Beaufort	1,350
	Kuala Penyu	350
	Membakut	600
	Sipitang	630
3	Kota Belud	650
	Kota Marudu	380
	Matunggung	590
	Pitas	745
	Ranau	600
4	Keningau	110
	Tenom	270
5	Kota Kinabatangan	1,000
6	Tawau	1,050
Ladang	PPAU, Bantayan	50
	PPK, Telupid	450
Lain-lain	PLMB, Tuaran	50
	KAU, Kepayan	80
	Parmeran Pesta Kaamatan (KDCA)	1,000
	Perayaan HPPNK 1995 (KSL)	7,000
Jumlah		17,595

Sumber : Laporan tahunan Bahagian Pengembangan dan Latihan 1995